

Univerzita Karlova

Pedagogická fakulta

Katedra tělesné výchovy a sportu

BAKALÁŘSKÁ PRÁCE

Stručná historie skalního lezení ve Francii

The brief history of rock climbing in France

Tereza Tomášová

Vedoucí bakalářské práce: PhDr. PaedDr. Ladislav Kašpar, Ph.D.

Studijní program: specializace v pedagogice

Studijní obor: tělesná výchova a sport se zaměřením na vzdělávání –
výchova ke zdraví se zaměřením na vzdělávání

2019

Prohlášení

Odevzdáním této bakalářské práce na téma Stručná historie skalního lezení ve Francii potvrzuji, že jsem ji vypracovala pod vedením vedoucího práce samostatně za použití v práci uvedených pramenů a literatury. Dále potvrzuji, že tato práce nebyla využita k získání jiného nebo stejného titulu.

V Praze dne 09. 04. 2019

.....

Podpis

Poděkování

Touto cestou bych ráda poděkovala vedoucímu mé bakalářské práce PhDr. PaedDr. Ladislavu Kašparovi, Ph.D. za odborné vedení a vstřícnost při konzultacích. Dále bych chtěla poděkovat rodině, která mi byla při studiu oporou.

Tereza Tomášová

Abstrakt:

Cílem práce je uvedení čtenáře do historie lezení v Evropě, s užším zaměřením na historii skalního lezení ve Francii. V práci představím důležité milníky především dvacátého století. Například vznik jednotlivých francouzských alpinistických klubů a federací. Z hlediska popularizace tohoto sportu přinesl velkou změnu vznik umělých lezeckých stěn, na nichž se následně pořádaly soutěže v lezení. Díky tomuto faktu se z lezení stal sport dostupný široké veřejnosti, který se v roce 2020 objeví na Olympijských hrách. V bakalářské práci zazní některá významná jména lezců dvacátého století ve francouzském i celosvětovém lezení. Z francouzských lezců jsou pak vybráni ti, kteří udávali směr skalnímu lezení ve Francii. Přírodních lezeckých oblastí se nachází ve Francii mnoho, a proto jsou vyzdvihnuty a podrobněji popsány zástupci jednotlivých kategorií; oblasti z pískovcové horniny, žulové a vápencové. Dále skalní oblasti, ve kterých se leze s lanem a ty, kde se provozuje disciplína bouldering. Rovněž zmíním základní lezecké vybavení a jeho vývoj. V této souvislosti uvedu francouzské značky s dlouhou tradicí, které se výrobě a zdokonalování materiálu věnují. Součástí práce je také stručné vysvětlení klasifikace lezeckých cest. Pro přehlednost je možné se orientovat podle převodní tabulky, v níž jsou škály používané v jednotlivých zemích. Pro dokreslení jsou k práci přidány fotografie lezců i skalních oblastí. Pro orientaci v čase je přiložena časová osa.

Klíčová slova:

lezení, horolezení, hory, skály, bouldering, lano, obtížnost, jištění, závody, lezecká stěna

Abstract:

The aim of the thesis is to introduce the reader to the history of climbing in Europe, with a closer focus on the history of rock climbing in France. I will present important milestones of the 20th century. I will explain the origin of individual French alpinist clubs and federations. From the point of view of popularization of this sport, the origin of artificial climbing walls has brought a big change, and was eventually followed by climbing competitions. Thanks to this fact, climbing has become a sport available to the general public, which will lead to its appearance at the Olympic Game in 2020. In the bachelor thesis, I will tell of some important names of French and worldwide climbing of the twentieth century. From the French climbers, those who set the course of rock climbing in France are pointed out. There are many natural climbing areas in France and therefore they are highlighted and described in greater detail by representatives of each category; sandstone, granite and limestone areas. Furthermore, I will distinguish between rocky areas where the rope climbing and the bouldering discipline are done. I will also lay out basic climbing equipment and its development. In this context, I will introduce French brands with a long tradition of manufacturing and refining materials. The thesis also includes a brief explanation of the climbing grading. For clarity it is possible to be navigated by the conversion table, which shows the grades used in each country. To illustrate this, there are photos of climbers and rocky areas added to the work. A timeline is included for time orientation.

Key words:

climbing, mountaineering, mountains, rocks, bouldering, rope, difficulty, assurance, competitions, climbing wall

Cíle

Hlavní cíl

- Podat stručný přehled o historii skalního lezení ve Francii.

Dílčí cíle

- Důkladné zaměření na dvacáté a jednadvacáté století.
- Představit stěžejní postavy tohoto sportu.
- Popsat nejzásadnější a nejproslulejší skalní oblasti země.
- Vyzdvihnout nejdůležitější milníky v historii lezení ve Francii.
- Popsat problematiku klasifikace obtížnosti lezeckých cest

Obsah

Úvod.....	3
1 Počátky horolezectví	5
2 Výstupy a vynálezy	6
3 Alpinistické kluby.....	7
4 Lezení ve světě	8
5 Klasifikační stupnice	10
6 Legendy	12
7 Nová vlna.....	13
8 Indoor a popularizace.....	14
9 Manifest devatenácti	15
10 Proměna v čase.....	18
11 Francouzské lezecké značky	20
11.1 BEAL.....	20
11.2 PETZL	20
11.3 SIMOND	20
12 Historie národních klubů, federací a uníí	22
12.1 FFCAM	22
12.2 FFME.....	23
12.3 UIAA.....	23
13 Nejslavnější jména francouzského lezeckého světa.....	26
13.1 Cathreine Destivelle	26
13.2 Patrick Edlinger.....	28

13.3	Georges Livanos	29
13.4	Pierre Allain	31
13.5	Jacky Godoffe	32
13.6	Isabelle Patissier	33
13.7	Arnaud Petit	33
13.8	Bratři Le Menestrelovi.....	34
14	Významné lezecké oblasti Francie.....	35
14.1	Fontainebleau.....	35
14.2	Verdon.....	37
14.3	Les Calanques	39
14.4	Chamonix.....	39
14.5	Ceüse	40
15	Pískovcové lezení v Čechách a ve Francii	42
	Diskuse	45
	Závěr	46
	Přílohy.....	48

Úvod

Francie je spolu s Velkou Británií považována za kolébkou lezení, a to jak skalního, tak především toho vysokohorského – tedy horolezectví. Ve zmíněných dvou zemích se formovaly dva odlišné směry lezení. Zatímco v Anglii převažoval styl tradiční, tedy bez použití fixního jištění, naproti tomu ve Francii se hojně používaly nýty, které zanechávaly ve skále trvalou stopu.

Je těžké určit přesný počátek alpinismu, jisté ale je, že postupem času hory začaly lákat dobrodruhy. S postupující dobou a nárůstem blahobytu opadly starosti o přežití a lidé se začali zajímat o krajinu. Vědce lákalo horské prostředí z přírodovědeckého hlediska, dobrodruzi vyhledávali nebezpečí i napětí, které se jim již na zemi nedostávalo, a dámy i pánové ze zámožných vrstev slávu a obdiv. Alpy se tak staly pomyslným bojištěm mezi Spojeným královstvím a Francií. (Poněkud v pozadí stálo Rakousko). Vrcholu, kterého dosáhli horolezci jedné mocnosti, museli dosáhnout i ti druzí, lépe ještě vyššího. A když už nedobytych vrcholů ubývalo, hledaly se stále obtížnější, případně nebezpečnější cesty, mnohdy na tu samou horu. Horolezci nadále nemohli být pouhými výletníky. Pro zdolání hory byla potřeba technika. Lezeckou techniku ovšem bylo zapotřebí nacvičit, a ideálním tréninkovým místem se tak staly skály.

Zpočátku tedy byly skály jen místem, kde se trénovalo do vysokých hor. Trvalo téměř půl století, než se skalní lezení oddělilo od horolezectví a z lezení po skále se vyvinul samostatný sport. Nyní se zdaleka nejednalo už jen o Francii a Velkou Británii, zlézat skály se začalo ve všech zemích západní a střední Evropy, Československo nevyjímaje. Dokonce i Amerika v polovině sedmdesátých let zaznamenala lezecký boom.

Do dnešních dnů se lezení výrazně proměnilo. Stal se z něj sport. I v tomto odvětví začalo jít o co nejlepší výkon. Lezou se cesty takových obtížností, které byly před pouhými pár desítkami let naprosto nepředstavitelné. Samozřejmě tomu výrazně napomohl vývoj materiálu. Za poslední desetiletí se do lezení promítla komerční sféra. S výstavbou moderních lezeckých stěn přišel nebývalý zájem široké veřejnosti.

Já jsem si pro svou práci vybrala stručnou historii skalního lezení ve Francii, protože jsem tuto zemi za účelem lezení navštívila a díky znalosti francouzského jazyka mohu čerpat i z francouzské literatury.

1 Počátky horolezectví

Počátky horolezectví jsou velmi mlhavé a je těžké určit přesný rok, kdy se zlézání hor začalo nazývat horolezectvím. Na počátku alpinismu jistě stál zcela praktický důvod. Obyvatelé hor se přes průsmyky dostávali do kontaktu s civilizací, v horách pásli dobytek a těžili dřevo. První zmínku o horolezectví, tedy o *pohybu a stoupání v horských terénech*¹ najdeme již na sklonku patnáctého století, kdy jistý Antoine de Ville vystoupal na vrchol Mont Aguille (2 085 m.n.m.). O dvě století později byla poprvé zdolána nejvyšší hora alpského pohoří, Mont Blanc (4 810 m.n.m.). Tato událost naplno odstartovala vysokohorskou turistiku. Byly to právě Alpy, které se těšily největšímu zájmu horolezců.

Velký rozmach nastal na přelomu sedmnáctého a osmnáctého století, kdy se zejména Angličané ze zámožných vrstev vydávali dobývat alpské vrcholy. I v tomto sportu můžeme zaznamenat rivalitu dvou mocností, tedy Francie a Velké Británie. Nejen muži se předháněli ve výkonech, i ženy se vydávaly do vysokohorských terénů. Jako první stanuly na Mont Blancu francouzské ženy, ty britské na sebe však nenechaly dlouho čekat. Stále ovšem mluvíme o době, kdy ženy měly menší práva než muži, a slovo ženská emancipace ještě neexistovalo. Proto byl alpinismus stále chápán jako mužský sport a žena v horách byla brána jako něco neobvyklého, hodného posměchu.

¹ Larousse: dictionnaire francais [online]. [cit. 2019-03-09]. Dostupné z: <https://www.larousse.fr/dictionnaires/francais>

2 Výstupy a vynálezy

Během osmnáctého a devatenáctého století došlo k několika významným výstupům i objevům, které ovlivnily následné dění v horolezecké a lezecké sféře. Mezi takové určitě patří rok 1865, kdy se uskutečnil prvovýstup na švýcarskou horu Matterhorn (4 478 m.n.m.) Poprvé na vrcholu stanuli anglický cestovatel a horolezec Edward Whymper a francouzský horal Michel Auguste Croz. Pomalu se začal objevovat fenomén horských vůdců, a to nejen v Alpách, ale také v Dolomitech. Byli jimi obvykle místní obyvatelé, často lovci kamzíků, samotáři, horalové, které si najímali zámožní cestovatelé toužící stanout na vrcholu. Alpinismus už tedy nebyl záležitostí pouze odvážných dobrodruhů, ale i bohatých lidí bez potřebných zkušeností, nebo také vědců, kteří zkoumali vysokohorské prostředí.

Vrátíme-li se k významným objevům, které vedly k zjednodušení postupu v horských terénech, je třeba zmínit jméno Hans Dülfer. Tento německý horolezec vymyslel techniku slaňování přes rameno a stehno, která byla používána až do 70. let 20. století. Další, kdo posunul lezení do podoby, v jaké ho známe dnes, byl Rakušan Paul Preuss. Podle jeho přesvědčení měl být horolezec schopen vylézt na skálu pouze po chyttech, nikoliv za pomoci lan a jiných umělých pomůcek. Ty měly sloužit výhradně pro jištění. Sám tímto způsobem vylezl na Kleine Zinne (2 857 m.n.m.) v Dolomitech. Za významným ulehčením postupu při lezení stojí voják z první světové války Otto Robert Herzog. Díky němu už nebylo třeba, aby se lezec u každého jistícího bodu převazoval a provlékal lano přímo nýtem. Inspiroval se hasičskou výzbrojí a do lezeckého světa přinesl karabinu. Lano se tak do ní jen pohodlně cvaklo a postup vzhůru se urychlil. Ve třicátých letech dvacátého století přispěl Pierre Allain prvními lezeckými botami. Byly opatřeny přilnavou gumou a těsně obepínaly nohu. Toto byl naprosto zásadní moment, který umožnil lezení výrazně těžších cest. Lezečky, stejně jako všechen ostatní materiál, se do dnešních dob neuvěřitelně zdokonalily. Jsou vyráběny z nejlepších materiálů. To platí i u lan. Lezecká lana už nejsou konopná, nýbrž z umělých vláken, a jsou vysoce oděru odolná. Neuvazují se kolem hrudníku dračí smyčkou, ale navazují se na sedací úvazek, který obepíná pas a nohavičky. Všechen tento vývoj zásadním způsobem přispěl k tomu, že lezení i horolezení se stalo bezpečnějším a dostupnějším.

3 Alpinistické kluby

V návaznosti na vývoj materiálu a čím dál tím větší oblibu horolezectví, ze kterého se pomalu, ale jistě začínal stávat sport, vznikaly první kluby a spolky. V roce 1862 byl ve Vídni založen Rakouský alpský spolek (ÖAV) a o sedm let později byl v Mnichově založen Německý alpský spolek (DAV). Splynutím těchto spolků vznikl v roce 1873 Německý a rakouský alpský svaz (DÖAV). V této podobě ho známe dodnes pod názvem Alpenverein; jeho sekce je například i v Praze. Ve Francii byl založen v roce 1900 Le Rocher Club de Provence. Důležitým rokem se stal rok 1932, kdy se uskutečnil první sraz alpinistických klubů v Chamonix. Zde byla založena Mezinárodní alpinistická federace, známá pod zkratkou UIAA (z původního názvu L'Union Internationale des Associations d'Alpinisme (UIAA)). Tato organizace sdružuje alpinistické kluby z celého světa a z jejich sjezdů se formují důležitá ustanovení týkající se například sjednocení klasifikace, pravidel závodů, pravidel bezpečného lezení, udělování cen a mnoho dalšího.

I Česká republika má svůj horolezecký spolek s celostátní působností. Český horolezecký svaz (ČHS) byl založen v roce 1990 a sdružuje jednotlivce i spolky věnující se horolezectví. Ovšem první horolezecká organizace na území České republiky, tehdy ještě Rakouska-Uherska, byl český odbor slovinského alpského spolku, založený roku 1897.

4 Lezení ve světě

V druhé polovině dvacátého století se striktně vymezily dva směry. Horolezectví a lezení. Společně jim však zůstává, že se rozšiřovaly do celého světa, na všechny kontinenty. Lezení po skalách už nesloužilo pouze jako trénink do vysokých hor, ale stalo se samostatným sportem s vlastní stupnicí obtížnosti a vlastními hrdiny.

Z horolezecké sféry si svět zapamatoval jména jako Edmund Hillary a Reinhold Messner. Postupem času byly zdolány všechny osmitisícové vrcholy, a to nejen nejschůdnější cestou, ale i těžšími variantami. Tak jako každý sport, i horolezectví má svá prestižní ocenění. K těm nejvýznamnějším každoročně udělovaným patří Piolet d'Or.

Lezení se dostalo i do Spojených států amerických, konkrétně do Yosemitekého národního parku v Kalifornii. Lezce jako Royal Robbins, Mike Sherrick a Jerry Galvans lákaly majestátní stěny skalních útvarů Half Dome a El Capitan. Tito odvážní sportovci tak otevřeli nové možnosti bigwallového lezení a z Yosemitekého parku se stala Mekka skalního lezení.

I Francie měla své slavné lezce, a především má mnoho rozlehlých skalních oblastí. Mezi ně určitě patří Les Calanques. Tato vápencová oblast v blízkosti Marseille je spojená především s francouzským lezcem řeckého původu Georgem Livanosem, který v oblasti navrtal několik tisíc nýtů, a dal vzniknout mnoha cestám na tehdejší dobu vysoké obtížnosti. V tomto ohledu se na nějakou dobu rozešli Francouzi a Britové. Jistě bylo žádoucí nenechávat po přezení (nebo horském výstupu) ve skále přebytečný materiál, nicméně se zrodily dva odlišné názory na danou problematiku. Zatímco ve Velké Británii se převážně lezlo pouze s takzvaným vlastním jištěním, tedy takovým, po kterém ve skále nezůstane žádná stopa, ve Francii se navrtávala fixní postupová jištění, tedy nýty. Tento trend měl za následek výrazný nárůst obtížnosti cest. Oproti tomu ve Spojeném království obtížnost spíše stagnovala, popřípadě se přesouvala do boulderingu. Ovšem i Anglie má mnoho významných a zdatných sportovních lezců, mezi které jistě patří Ben Moon, Jerry Moffatt.

V Německé Frankenjuře významně posunul klasifikační stupnici profesionální lezec Wolfgang Güllich. Jako první přešel cestu obtížnosti 8a, 8b, i 9a s názvem "Action Directe" na skalní stěně Waldkopf.

V údolí Labe na české i německé straně lezci osazovali, i když dosti střídmě, vysoké pískovcové věže železnými kruhy. Do dějin saského lezení se zapsal Bernd Arnold, jenž za sebou zanechal mnoho odvážných cest, které mají málo opakování. Dodnes je toto místo ve světovém lezení unikátní a v zahraničních lezcích budí respekt. Podobně jako Český ráj nebo Adršpach. V těchto skalách dělaly prvovýstupy legendy jako Bohumil Sýkora, Tomáš Čada, Aleš Procházka, Joska Smítka.

5 Klasifikační stupnice

Lezení se v každé zemi vyvíjelo odlišně, nicméně všude se postupně dospělo k tomu, že je třeba nějakým způsobem měřit výkony. Stalo se tak, že vzniklo několik klasifikačních stupnic. Zprvu převažovaly stupnice uzavřené, tedy takové, které měly horní hranici jasně určenou. Pokaždé, když byla nějaké cesta ohodnocena jako těžší, musely se všechny dosud přečtené přecházet. Z dnešního pohledu se zdá používání uzavřené stupnice namísto otevřené jako nesmyslné. V počátcích lezení se ale mělo za to, že těžší výkony jsou nad hranicí lidských možností. S odstupem času se tato domněnka jeví jako úsměvná.

Asociace UIAA se pokusila klasifikační stupnice sjednotit. Přesto se jich i nadále používá několik. Vlastní stupnice si zachovaly Spojené státy, Austrálie, Rusko, Anglie i Francie. Francouzská stupnice se ujala v mnoha evropských zemích, Českou republiku nevyjímaje. Česko ji ovšem přijalo až v posledních letech a dodnes je na stěnách a v některých dříve vzniklých skalních oblastech vidět stupnice mezinárodní, tedy UIAA.

Nejen podle zemí, ale také podle materiálu nebo disciplíny vznikají klasifikace. Například pískovcové lezení, často označované jako saské, má svou vlastní stupnici. Ani boulderové lezení není značeno dle stupnic lezení s lanem, nýbrž má své ohodnocení, kdy nejčastěji používané je to americké. Dále se liší hodnocení drytoolových cest i cest v ledu.

Stupnice nepočítají s psychickou náročností lezeckých cest. Snaha o řazení jednotlivých cest podle pocitů, které při zdolávání lezce doprovázejí, se objevila v Americe. V rámci stupnice používané v USA existuje i škála udávající celkovou obtížnost, riziko i nutnou koncentraci. Tato stupnice má rozpětí od stupně I po stupeň VI.

Následující tabulka obsahuje přehled nejčastěji užívaných klasifikačních stupnic a vzájemné porovnání jejich stupňů obtížnosti.

UIAA	Francie	USA	Sasko	Británie	Austrálie		Francie	USA
I	1	5.2	I	moderate	11		bouldering	
II	2	5.3	II	difficult				
III	3	5.4	III	very difficult	12			
IV	4	5.5	IV	4a	13			
V-		5.6	V	4b	14			
V	5	5.7	VI	4c	15		Fb3	
V+			VII	5a	16		Fb4	V0
VI-	5+	5.8	VIIb		17		Fb5a	
VI	6a	5.9	VIIc	5b	18		Fb5b	V1
VI+	6a+	5.10a	VIII		19		Fb5c	
VII-	6b	5.10b	VIIIb	5c	20		Fb6a	V2
VII	6b+	5.10c	VIIIc		21		Fb6a+	
VII+	6c	5.10d	IX	6a	22		Fb6b	V3
VIII-	6c+	5.11a	IXb		23		Fb6b+	
VIII	7a	5.11b	IXc		24		Fb6c	V4
VIII+	7a+	5.11c	X	6b	25		Fb6c+	V5
IX-	7b	5.11d	Xb		26		Fb7a	V6
IX	7b+	5.12a	Xc	6c	27		Fb7a+	V7
IX+	7c	5.12b	XI		28		Fb7b	V8
X-	7c+	5.12c	XIb		29		Fb7b+	V9
X	8a	5.12d	XIc	7a	30		Fb7c	V10
X+	8a+	5.13a			31		Fb7c+	V11
XI-	8b	5.13b			32		Fb8a	V12
XI	8b+	5.13c			33		Fb8a+	V13
XI+	8c	5.13d		7b	34		Fb8b	V14
	8c+	5.14a			35		Fb8b+	V15
	9a	5.14b			36		Fb8c	
	9a+	5.14c						
		5.14d						
		5.15a						

Obrázek 1: klasifikační tabulka

6 Legendy

Revoluce v lezení nastala v osmdesátých letech dvacátého století. Z lezení se stal sport s vlastními striktními pravidly a závody. První organizovaný závod v lezení se uskutečnil v Sovětském svazu. Byla to však soutěž pro lezce z východní Evropy a vlivem tamějšího režimu izolovaná. V roce 1985 zorganizovali Andreas Mellan a Emanuel Casser v italské Bardonecchii závod v lezení na obtížnost. Historicky prvními vítězi se stala Catherine Destivelle a Stefan Glowacz. Hned rok poté se konal první ročník evropské Grand Prix a další rok nato UIAA stanovila komisi pro mezinárodní lezecké soutěže. Každý rok, počínaje rokem 1989, se koná světový pohár v lezení na obtížnost, rychlost a v boulderingu, který má v průběhu roku několik kol. Od roku 2007 jej organizuje IFSC (International Federation of Sport Climbing), vzešlá z UIAA.

Lezení proslavila jména sportovců Catherine Destivelle, Lynn Hill, Allain Ferrand, Marc Le Menestrel, Patrick Edlinger, Jacky Godoffe, Isabelle Patissier. Byla to nová vlna. Vlna mladých lezců, kteří usilovně trénovali, aby byli nejlepší, aby svými výkony ohromili. To se jim dařilo. Nejen při závodech, které pro ně byly spíše druhotné, ale hlavně ve skalách. Lynn Hill, nejlepší žena lezoucí volně, ohromila výkonem na El Capitan v Yosemitech cestou "Nose" a připsala si také první ženské 8b. Catherine Destivelle, výherkyně prvních závodů v Bardonecchii, se mimo tuto událost zapsala do dějin jako žena, jež první přelezla 8a+. Ovšem nejen ve skalách a na závodech podávala velké výkony. Později zaměřila svou kariéru na vysoké hory Alp i Himalájí. Patrick Edlinger se zasloužil o to, že se lezecký sport dostal do povědomí široké veřejnosti díky filmu "La vie au bout des doigts", který byl dokonce nominován na Oscara. Spolu s Allainem Ferrandem začal také pracovat na struktuře lezeckého tréninku. Marc Le Menestrel dosáhl do té doby nepředstavitelného stupně 8c v oblasti Buoux.

7 Nová vlna

V novém tisíciletí přišli na scénu extrémně silní a výkonní lezci. Hranice nejvyššího dosaženého stupně obtížnosti se začala velmi rychle posouvat směrem vzhůru. Francois Legrand, Alex Huber, Nina Caprez, Sascha DiGiulian, Chris Sharma, Margo Hayes, Adam Ondra. Člověk, který v posledních letech přešel nejtěžší světové projekty, je právě posledně zmiňovaný Adam Ondra. Český lezec, který už jako dítě držel krok se světovou špičkou. V roce 2012 přešel ve španělské Oliane cestu "La Dura Dura" za 9b+ a v norském Flatangeru, v září roku 2017, prozatím nejobtížnější cestu světa 9c "Silence".

Mladí výkonní lezci poměří své síly na olympijských hrách v roce 2020 v Tokiu, kdy bude lezení poprvé v historii zařazeno do programu her.

8 Indoor a popularizace

Na závody, které probíhaly od roku 1987 na umělých stěnách, bylo potřeba se intenzivně připravovat, už nestačilo jen lézt ve skalách. Začaly vznikat umělé lezecké stěny pro trénink závodníků, ale i pro širokou veřejnost. Za první umělé lezecké stěny se dá považovat kamenná hráz přehrady v Orléans (1958), zeď citadely v Lille (1958) a stěny z cihel v Anglii. Již v osmdesátých letech se objevovaly iniciativy od federací ve Spojeném království i ve Francii, usilující o to, aby bylo postaveno více stěn a sport se tak zpopularizoval. Lycée de Corbeil šlo příkladem a v tamější tělocvičně byla vystavena lezecká stěna.

Lezecké stěny v přibližné podobě, v jaké je známe dnes, se začaly objevovat v devadesátých letech. V roce 1987 v Belgii a v roce 1992 ve Francii. Vznikla například lezecká stěna Altísimo v Toulouse, La salle de bloc Grimper v Aix-en-Provence, Espace Vertical v Grenoblu, Murmur Paris ve městě Pantin, Mur de Lyon v Lyonu. Nyní se v celé Francii nachází přibližně sto umělých lezeckých stěn.

Novodobé lezecké stěny mívají ocelové a dřevěné konstrukce a jsou opláštěné překližkou a laminátem. Chyty jsou vyráběny ze směsi písku a umělé hmoty. Stavějí se nejen stěny pro lezení s lanem, ale i stěny imitující malé skalní bloky, tedy bouldery. Z lezení se stal výnosný byznys. Lezecké stěny se nacházejí prakticky v každém větším světovém městě. Nejsou primárně určeny pro trénink sportovních lezců, ale slouží k rekreačnímu využití široké veřejnosti. Tento fenomén bohužel vede, přes všechen špičkový vývoj materiálu, ke zvýšené úrazovosti.

9 Manifest devatenácti

Manifest devatenácti byl sepsán v roce 1985 a byl podepsán téměř všemi významnými lezci té doby. Autor textu zastává názor, že jakékoliv soutěže v lezení postrádají smysl, neboť lezení je velmi rozmanitý sport. Nelze tedy porovnávat výkony v jednotlivých disciplínách. Lezení není z podstaty soupeřivý sport a nevznikl za účelem soutěžení například jako fotbal nebo tenis. Jediné, s čím lezec při výkonu bojuje, je samotná cesta, nikoliv lidský protivník. Manifest byl jakousi demonstrací v počátcích vzniku lezeckých soutěží, na pořádání závodů však neměl vliv.

Kromě bratrů Antoina a Marca Le Menestrela, podepsali manifest také Jean-Claud Droyer, Fabrice Guillot, Jean-Baptiste Tribout. Mezi signatáři byli i Patrick Berhault a Patrick Bestagano, přestože tito dva se nikdy žádné soutěže v lezení nezúčastnili. Naopak Catherine Destivelle manifest podepsala, i když tentýž rok soutěžila na závodech v italské Bardonecchii.

Znění manifestu:

- *1985. Už deset let se ve Francii rozvíjí volné lezení. Ze začátku cíl posměšků, dnes udává pravidla hry pro většinu lezců.*
- *1985. Ve Francii se chystají různé závody, některé organizované kluby, jiné firmami, ale všechny sponzorované. Někomu se takový vývoj líbí, někomu ne. My patříme do druhé kategorie. My, tedy lezci, kteří přečetli, odsouhlasili a podepsali tento dokument. My, kteří jsme mnoho let věnovali čas, energii a peníze tréninku a lezení. Cílem tohoto textu není analýza příčin, které vedly k vzniku závodů (to by nebylo příliš demokratické), ani očerňování zodpovědných, ale zamyšlení nad možnými a pravděpodobnými důsledky budoucího vývoje. Věříme, že většina lezců, považovaných za elitu, je nakloněna účasti v budoucích lezeckých závodech. Tento manifest ukazuje opačný pohled. Některé sporty jako fotbal nebo tenis existují jen díky soutěži, je to jediný důvod jejich existence. Ale podstata lezení je jiná. Jeho účelem je a musí zůstat hledání technické obtížnosti a stále ambicióznějších cílů. To je v příkrém rozporu se závody. Budme realističtí. Lze si představit závody založené na čisté obtížnosti, ale překážky jsou příliš složité. Lezecké závody musí mít*

kvůli divákům snadno pochopitelný systém hodnocení. Na druhou stranu, problém mnoha sportů, jako je šerm nebo judo, je jejich vizuální složitost. Jediné jednoduché kritérium je rychlost a verdikt stopek. Lezení se tak mění na něco podobného sjezdovému lyžování: profesionální série, které znepokojivě okupuje místa na lyžování v přírodě. Pokud jde o čisté závody, co nám přinášejí? Ukazují, kdo je lepší lezec? Nikoliv, protože moderní lezení je příliš pestré (volné lezení, OS, flash, solo) na to, aby bylo možno dát definitivní závěr. Ve skutečnosti již existuje v lezení implicitní soutěž (hlavní argument zastánců závodů) a také touha po uznání od specializovaných časopisů. Díky tomu došlo v poslední době k fantastickému pokroku. Bylo by lepší mluvit o soutěživosti. Je zřejmé, že mezi lezci může existovat napětí. To je nevyhnutelné, ovšem tento manifest, podepsaný lezci ze Severu i Jihu, ukazuje, že se lze shodnout na základních argumentech. Možná je tato vize poněkud individualistická. Ale je to vize lezení, která odmítá určité jevy v naší společnosti a která je proti sportu měřenému, rozhodovanému, oficiálnímu a příliš institucionalizovanému. Lezení na plný úvazek znamená jisté oběti a život tak trochu na okraji společnosti. Ale znamená také dobrodružství, objevování, hru, kde si každý tvoří svá vlastní pravidla. Nechceme trenéry a výběry, protože lezení je především osobní hledání. Pokud nikdo nezareaguje, mohou se závody, myšlené a organizované pro menšinu, stát rychle a snadno absolutním měřítkem. Zítřka budou možná závody se závodníky s čísly na zádech, přenášené televizí. Ale budou i tací, co se budou dál věnovat opravdovému lezení: strážci určité podstaty a určité etiky lezení.

Podepsaní:

Patrick Berhault, Patrick Bestagno, Eddy Boucher, Jean-Pierre Bouvier, David Chambre, Catherine Destivelle, Jean-Claude Droyer, Christine Gambert, Denis Garnier, Alain Ghersen, Fabrice Guillot, Christian Guyomar, Laurent Jacob, Antoine a Marc

Le Menestrel, Dominique Marchal, Jo Montchaussé, Françoise Quintin, Jean-Baptiste Tribout²

² BLÁHA, Petr. *Manifest devatenácti*. In: *Lezec: zpravodaj [online]*. 2013 [cit. 2019-04-16]. Dostupné z: http://www.lezec.cz/clanek.php?key=10828&nazev=manifest_devatenacti

10 Proměna v čase

Lezení v přírodě začátkem osmdesátých let výrazně zpopularizoval Patrick Edlinger filmy Jeana Paula Janssena. Edlingerovo charisma ve spojitosti s dechberoucími záběry vytvořilo obraz dobrodružství, volnosti i rebelství. Volnomyšlenkáři žili ve skalních oblastech, v autech, hráli na kytary a nezapojovali se do unifikovaného sociálního systému. Takový byl obraz tehdejší doby.

Za třicet následujících let se koncepce lezení velmi proměnila. Ačkoliv způsob zůstal stejný, tedy stále se leze pomocí jistících bodů, s lanem, v sedacím úvazku i sólo, z okrajového sportu či spíše životního stylu se stal sport masový. Lezení se stalo dostupné díky umělým stěnám. Současná situace je taková, že téměř každé dítě se během svého studia setká s tímto sportem, jelikož na mnoha francouzských školách je součástí tělocvičny i lezecká stěna. Lezení je do osnov tělesné výchovy zařazováno pro svůj dopad na správné držení a posílení celého těla, zároveň učí děti zodpovědnosti i spolupráce.

Lezecké stěny vznikly a stále vznikají v téměř každém větším městě. Zájemcům jsou k dispozici instruktoři a k zapůjčení veškerý potřebný materiál. Z outdoorového sportu se tak stal indoorový. Stěny umožňují lezení po celý rok bez ohledu na počasí a na vzdálenost od skalních oblastí. Pro mnoho lidí se lezení stalo jen dalším sportem podobně jako například squash, který si jdou zahrát po práci. Velká část nemá touhu, ambice, ani příležitost zkusit lezení venku. Na rozdíl od lezců, kterým stěny slouží pouze jako tréninkový prostředek pro podávání výkonů ve skalách.

Se vzrůstajícím zájmem o tuto aktivitu bylo potřeba stanovit pravidla a upravit právní aspekty lezení především s ohledem na to, že některé skalní bloky se nacházejí na soukromém pozemku nebo mají privátního vlastníka. Majitelé tak byli zbaveni odpovědnosti za lezce. Francouzská horolezecká federace (Fédération Française de la Montagne et de l'Escalade, FFME) má naopak na starost správu skal, obnovu materiálu a provádění pravidelných kontrol.

K výrazné změně došlo také v oblasti výroby lezeckého materiálu. Zatímco v minulém tisíciletí si lezci po domácku vyráběli skoby, kruhy, sedací úvazky i lezecké boty doslova

z čeho se dalo, dnes funguje sériová výroba. Outdoorových značek specializujících se na lezecké vybavení od bot, železných pomůcek až po oblečení je jen v Evropě několik desítek.

11 Francouzské lezecké značky

11.1 BEAL

Beal je rodinná firma založená v roce 1951 manželi Pierrem a Janine Béalovými. Původně se specializovala na výrobu tkaniček, šňůr a větrovek. O dvacet let později se do podnikání zapojil jejich syn Michael, jenž roku 1974 navštívil salon De la Montagne v Grenoblu. Z veletrhu se vrátil s myšlenkou, že by rodinná firma mohla rozšířit sortiment o horolezecká lana. Své síly spojil s francouzským alpinistou Yannickem Seigneurem, který mu byl technickým poradcem. V roce 1976 tak vzniklo první dynamické lano značky Beal. Pro propagaci firmy se tváří značky Beal stal v té době slavný lezec Patrick Edlinger. V osmdesátých letech značka se svými lany ovládla trh a dodnes se drží v popředí. Na přelomu tisíciletí Beal rozšířil svou nabídku o další lezecké potřeby. Nabízí batohy na lana, různé smyčky i magnézium.

11.2 PETZL

Firma Petzl, oficiálně založená v roce 1975, nese jméno svého zakladatele Fernanda Petzla, řemeslníka a speleologa. Fernand Petzl již koncem šedesátých let vynalezl první slaňovací brzdy, čímž výrazně ovlivnil obor speleologie. Slaňovací brzdy nahradily dříve užívané dřevěné žebříky. K jeho inovacím patří také čelová svítlna, „čelovka“, dále pak poloautomatický jistící prostředek GriGri, Tibloc, nové modely helem a sedacích úvazků. V roce 1986 vystavěl v Crolles u Grenoblu testovací laboratoř pro pádové a zátěžové zkoušky. Na tomto místě vyrostla továrna zaměstnávající tři sta projektantů, techniků, konstruktérů a inovátorů.

11.3 SIMOND

Historie rodinné firmy Simond se datuje už od roku 1820. V údolí Chamonix se rodina živila kovářstvím a prací se dřevem. Vyráběla jednoduché stroje pro zemědělskou práci. Se zvyšující se návštěvností horského údolí rostla poptávka po horolezeckém vybavení, a tak se Francois Simond přeorientoval na materiál pro horaly. Ze železa vyráběl první

prototypy maček a cepínů. Téměř o sto let později firma Simond vyrobila první odlehčenou karabinu a dostala se tak na světovou špičku mezi výrobci vybavení do hor. V roce 2008 se Simond spojil s Decathlonem, což mu umožnilo financovat vývoj nového sortimentu, který následně rozšířil o sedací úvazky, lezecké boty a oblečení pro lezce.

12 Historie národních klubů, federací a unií

12.1 FFCAM

Fédération française des club alpins et de montagne. Tak zní název z roku 2004 zachovaný do současnosti. Federace sdružující alpinistické kluby a sporty, které se jakkoliv týkají hor, má k roku 2018 ke sto tisícům členů ve 358 klubech v 52 teritoriích. Federace nyní spravuje 123 horských chat a bivačů. K hlavním aktivitám a zájmům federace patří správa horských objektů, vzdělávání nových i stávajících členů, kladení důrazu na bezpečnost pohybu v horách a zachování čistého prostředí. Federace je součástí Union internationale des associations d'alpinisme a Union nationale des associations de tourisme et de plein air. Trimestrálně vydává časopis *La montagne et l'alpinisme*.

Historie FFCAM sahá do roku 1874, kdy byl z iniciativy Édouarda de Billyho, Huberta Wafflereho, Cézanna a Abela Lemerciereho založen Club alpin français (CAF). Výše zmínění zakladatelé a celkem padesát členů mělo ambici reprezentovat Francii a horolezce a šířit povědomí o horském prostředí také z hlediska přírodovědeckého. Již od počátku svého vzniku vydával klub ročenky. Autorem první z nich byl George Saud. Tehdejší brožury měly formu spíše poetickou nežli informativní. První od Sauda se jmenovala *Souvenir d'Auvergne*.

V roce 1882 se asociace rozdělila na jednotlivé sekce. Prvních sedm tvořilo okruhy Paříž, Auvergne, Gap, Isere, Vosages, Savoie a Lyon. V roce 1878 už asociace čítala 2700 členů, tedy veliký nárůst za pouhé čtyři roky.

Teprve v roce 1945 se v kruzích Alpinistického klubu začalo mluvit o lezení. Doposud bylo veškeré dění zaměřeno na aktivitu v horách, na horolezectví a turistiku. Lezení je ovšem zmiňováno pouze v souvislosti s přípravou do hor. Mluví se o oblastech Les Calanques a Fontainebleau. Do povědomí členů se začínají dostávat významné události z lezeckého světa. Například vynález lezeckých bot s gumovou podrážkou od Pierra Allaina. Postupně se lezení stává důležitou složkou všech alpinistických sekcí. Největší rozmach zažilo s novou vlnou lezců, kteří praktikovali takzvané volné lezení. Tedy takové, které probíhá výhradně za pomoci skály a jejích chytů, nikoliv s použitím umělých pomůcek, jako například žebříků

či fixních lan. Do povědomí se dostávají oblasti Verdon i Buoux. Významně lezení proslavil Patrick Edlinger svými filmy *Opera Verticale* a *La vie aux bout des doigts*.

CAF se v roce 1996 stal federací a v roce 2004 se přejmenoval na FFCAM.

12.2 FFME

V roce 1945 vzniklo FFME (Fédération française de la montagne et de l'escalade). Pod záštitou této federace se nachází především lezení a dalších pět sportů (alpinismus, kaňoning, sněžnice, horská turistika a skialpinismus). FFME je členem národního olympijského a sportovního výboru, součástí IFSC (International federation of sport climbing) a také členem ISMF (International ski mountaineering federation). Podílí se na pořádání mezinárodních i národních soutěží a na přípravě vrcholových sportovců v prvních čtyřech výše zmíněných disciplínách.

12.3 UIAA

UIAA neboli Union Internationale des Associations d'alpinisme je sportovní federace sdružující horosvazy v jednotlivých zemích. Nyní dohromady čítá 91 spolků a přibližně tři miliony členů. Pod záštitu UIAA tudíž patří i Český horolezecký svaz (ČHS), Deutscher Alpenverein (DAV), Österreichischer Alpenverein (ÖAV), Fédération française des clubs et de montagne (FFCAM).

UIAA nyní sídlí v Bernu, založena však bylo v roce 1932 ve francouzském Chamonix. V srpnu v tomto roce Club alpin français (CAF) pořádal již třetí sraz alpinistických klubů. Přítomných dvacet klubů založilo mezinárodní federaci, která má za cíl studovat a řešit všechny lezecké a horolezecké problémy na internacionální úrovni. Jejím posláním je ochraňovat horské i vysokohorské prostředí, podporovat zodpovědný přístup členů ke sportovní činnosti a v neposlední řadě dohlížet na bezpečnost při lezení a pohybu v horách.

UIAA se zavázalo plnit etický kodex³, takzvanou Káthmánskou deklaraci z roku 1982, jež má deset bodů:

- 1. Existuje naléhavá potřeba účinné ochrany horského prostředí a krajiny.*
- 2. Flora, fauna a přírodní zdroje potřebují naši bezprostřední pozornost, péči a starost.*
- 3. Měly by být podporovány akce zaměřené na snížení negativního dopadu činnosti v horách.*
- 4. Kulturní dědictví a důstojnost místního obyvatelstva jsou nedotknutelné.*
- 5. Je třeba podporovat všechny činnosti určené k obnově a rehabilitaci horského světa.*
- 6. Kontakty mezi zeměmi různých regionů a zemí by měly být podporovány v duchu přátelství, vzájemného respektu a míru.*
- 7. Informace o vzdělávání pro zlepšení vztahu mezi člověkem a jeho prostředím by měly být k dispozici pro širší veřejnost.*
- 8. Použití vhodných technologií pro energetické potřeby a řádné odstraňování odpadů v horských oblastech je bezodkladnou záležitostí.*
- 9. Potřeba další mezinárodní podpory – vládní i nevládní – vůči rozvojovým horským zemím, například ve věcech ekologické ochrany.*
- 10. Potřeba rozšiřovat přístupy do horských oblastí s cílem podpořit jejich studium by měla být ovlivněna politikou.*

Jedním z problémů, který si žádal řešení na mezinárodní úrovni, byla různorodost stupnic obtížnosti, užívaných v jednotlivých zemích. Tento bod se však vyřešil až v roce 1971, tedy bezmála čtyřicet let po založení unie. V zemích se nadále používá tamější vžitá stupnice. Škála UIAA však slouží jako srovnávací. Vychází z Walzenbachovy stupnice, která se používala zejména v Alpách.

³ THE KATHMANDU DECLARATION ON MOUNTAIN ACTIVITIES. UIAA [online]. [cit. 2019-04-04].
Dostupné z: <https://www.theuiaa.org/declarations/kathmandu-declaration/>

Z UIAA se stal v roce 1960 doposud jediný vývojář pro určování mezinárodních bezpečnostních norem vybavení od helem, sedacích úvazků, karabin, až po cepíny. Materiál je testovaný v zátěžových laboratořích. Stanovené normy splňuje mnoho značek, z těch francouzských například Petzl, Millet, Beal, Simond.

V roce 2007 se z UIAA vyčlenila sportovně závodní část lezců a založila International federation of sport climbing. Tato federace má nyní na starosti organizování světových šampionátů v lezení na obtížnost, rychlost i v boulderingu.

13 Nejslavnější jména francouzského lezeckého světa

Francouzské skalní lezení má dlouhou a bohatou historii, ve které se proslavilo mnoho jmen. Proto je obtížné vybrat osobnosti, které by se daly považovat za nejslavnější. Z výčtu jsou vynecháni mladí lezci, kteří podávají mimořádné výkony v novém tisíciletí. Ne snad proto, že by jejich počínání nezasluhovalo zmínku, ale proto, že tito mladí lidé mají svou lezeckou kariéru ještě před sebou. Vybrána jsou tudíž taková jména, jejichž nositelé se významným způsobem zasadili o zviditelnění francouzského lezení, nebo kteří skrze své výkony ovlivnili celosvětové lezení. Jsou to také osobnosti, které byly výrazně činné v konkrétní skalní oblasti, či které umožnily svými vynálezy zdokonalení lezecké techniky.

13.1 Cathreine Destivelle

Catherine Destivelle se do povědomí v lezeckém světě dostala v roce 1985, kdy vyhrála první mezinárodní lezecké závody Sportroccia v Bardonecchii. V lezení na obtížnost ovládla závod tři ročníky po sobě, jejími soupeřkami byly Američanka Lynn Hill a Francouzka Isabelle Patissier. V mužské kategorii tehdy zpravidla vítězil Patrick Edlinger, taktéž z Francie.

Obrázek 2: Catherine Destivelle

Catherine Destivelle se narodila v roce 1960 v Alžírsku, avšak vyrůstala v Paříži. Její rodina byla velmi sportovní, díky čemuž se již jako dítě dostala do parku Fontainebleau nedaleko hlavního města. Fontainebleau je oblast známá velkými pískovcovými kameny. Pro lezce z okolí, a později z celého světa, se místo stalo rájem boulderingu. Catherine tak měla perfektní možnost trénovat prakticky každý den. Za lezením se podívala nejen tam, ale také se svým otcem do Chamonix, které jí v deseti letech naprosto učarovalo. Své zkušenosti ještě před dovršením dvacátého roku zúročila v Alpách několika náročnými výstupy na Pic d'Olan (3 564 m.n.m.), na Ailefroide (3 954 m.n.m.) a mnoho dalších. Do vysokých hor se vrátila po své kariéře závodní lezkyně, která netrvala dlouho. Catherine zjistila, že ji vyčerpává tlak okolí, očekávání, popularita, nepřetržitě trénování.

Začala podnikat výstupy v Himalájích, v Karakoram, ale i těžké výstupy v Alpách. Solovýstup severní stěnou Eigeru (3 970 m.n.m.), taktéž solovýstup na Matterhorn (4 478 m.n.m.) cestou Bonnatih. *„Chtěla jsem něco jiného než jít normálkou. Zavalily mě ale pochybnosti, bála jsem se, že na to nemám. Chyběly mi informace, myslím, že nikdo cestu po Bonnatim neopakoval, nikdo mi k tomu neměl co říct. Obvykle se nebojím, jsem si jistá, protože vždycky jsem lezla klasickými cestami, teď to bylo jiné. Největší krizi jsem měla po prvním probuzení v bivaku. Ztratila jsem vak s rukavicemi a léky. Navíc mi nebylo dobře. Zvracela jsem. Rozhodla jsem se další den sejít zpět dolů. V noci jsem hodně pila, abych zabránila dehydrataci a taky jedla, abych měla energii a zvládla sestup. Jenže ráno jsem se probudila, svítalo sluníčko a jak jsem uviděla skálu, chtěla jsem vylézt nahoru. Řekla jsem si, že tak zle mi ještě není. A dokázala jsem to.“*⁴

Lézt solo, tedy sám a bez pomoci lana, je velmi náročné především po psychické stránce. Při lezení solo lezec nemá lano, přestože leze do výšky. Znamená to tedy, že jeden špatný krok nebo uvolněný kámen má za následek pád a ve většině případů smrt. *„Lézt solo je dost nebezpečné. Nedoporučila bych to nikomu. Já s tím začala velmi brzy, ve třinácti, ve čtrnácti. Musíte vědět, že když spadnete, zemřete. Ale mám to ráda. Neriskuju. Nerada cítím strach. Užívám si, že můžu lézt kam chci, jsem volná. Ale není to nic, co se dá dělat každý den.“*⁵

Ačkoliv se soustředila především na vysoké hory, na svém kontě má první ženské přelezení obtížnosti 8a+. V roce 1988 vylezla cestu jménem “Choucas”, která se nachází se na jihu Francie v oblasti Buoux od Marca Le Menestrela. Za lezením se podívala i do Afriky, do Thajska, Ameriky na skalní monument Devils Tower, nebo do Skotska na skalní věž Old Man Of Hoy. Devils Tower i Old Man of Hoy přelezla solo. Skotskou věž dokonce ve třetím měsíci těhotenství.

Catherine Destivelle se vdala za horského vůdce z Chamonix Érika Decampa. Mimo lezeckou kariéru vykonávala praxi v oboru fyzioterapie, který vystudovala v Paříži. Mimo to s ní bylo

⁴ *Il Cervino [dokumentární film]. Režie Vinicio Stefanello. 2015*

⁵ *The rock queen [dokumentární film]. Režie Martin Belderson. UK, 1998.*

natočeno několik filmů a rozhovorů. Například krátký film *Solo Thai, Seo!, Nameles Tower nebo 11 days on the Dru*. Sama také napsala několik knih. Známymi se staly knihy *Rock Queen, L'apprenti alpiniste, Danseuse du roc*, a autobiografická kniha *Ascensions* z roku 2003.

13.2 Patrick Edlinger

Patrick Edlinger se výrazně podílel na zpopularizování lezení. Ve snímcích, *“Lavie aux bout des doigts”* (v překladu *život na konečkách prstů*) i ve snímku *“Opera Verticale”* zachycuje převážně sebe, jak leze po skalách. Mladý, polonahý svalnatý muž s šátkem a dlouhými vlasy ohromuje svou silou a odvahou. V dokumentech vysvětluje, v čem lezení spočívá a na co je třeba se soustředit. *„Při lezení solo je potřeba superkoncentrace. Leze se bez jakýchkoliv jistících pomůcek, bez lana. Já lezu často nad vodou, to nic neriskuješ, spadneš do vody, nic se nestane. Můžeš tak jít až na svou hranici, zkoušet, co ještě zvládneš.*

Obrázek 3: Patrick Edlinger

*Musíš být fyzicky i psychicky přítomný. Je potřeba mít dobré okysličení organismu, když je nemáš, znamená to, že špatně dýcháš. Natečou ti prsty a předloktí. Musíš pak najít nějaké místo, kde si odpočineš. Musíš dělat logické kroky. Na určité úrovni musíš i rychle a precizně lézt. Je to vertikální opera. Myslím, že musíš být perfektně rozcvičený, flexibilní, protažený. Je třeba trénovat. Také umět číst cestu, nedělat zbytečné pohyby. V solo lezení je nejdůležitější koncentrace. Solo je nebezpečné. Je nezbytné, aby lidi pochopili, že my to děláme pořád, takže jsme na to připravení.“*⁶ Mluví o technice pohybu, o síle myšlení, a dokonce o tréninku. Idea fyzické přípravy je přelomová. Podle Edlingera je při jisté úrovni lezení třeba posilovat s vlastní vahou, běhat a protahovat se. Do tréninku zařazuje i chození po laně, které přispívá k posilování vnitřního svalstva a rozvíjí rovnováhu. Stejně jako

⁶ *La vie aux bout des doigts [dokumentární film].* Režie Jean-Paul JANSENN. Francie, 1983.

Catherine Destivelle, i on objevil sololezení. Pro diváky jistě bylo fascinující a pro mladou generaci inspirující nakouknout do světa lezce, který žije v dodávce a život si řídí podle sebe. I sám Patrick Edlinger popisuje lezení spíše jako životní styl než jako sport. Zároveň však přiznává, že ne vždy má náladu lézt a že i on je normální člověk, ne blázen, který se věnuje pouze lezení.

Film kromě obdivu samozřejmě sklídl i vlnu kritiky. Patrick Edlinger byl označován za nebezpečného blázna, který navádí mládež k riskantnímu chování. Jeho počínání není prý nic jiného než předvádění se, a jistě se jednou zabije. Patrick Edlinger zemřel ironií osudu po pádu ze schodů v roce 2012.

13.3 Georges Livanos

Georges Livanos, přezdíváný „Le Grec“ (1923-2004) byl významnou postavou francouzského skalního lezení ve 20. století. Okruh jeho působnosti se nacházel na jihu Francie v okolí Marseille, tedy zejména v národním parku Les Calanques a v Dolomitech.

Narodil se v Marseille. Již od útlého věku se zajímal o hory. Byl fascinován příběhy horolezců, vzhlížel k nim, a přál si být stejný jako oni. S otcem jezdili na prázdniny do Chamonix nebo Ailefroide (3 954 m.n.m.), kde pozoroval přípravy horalů na túry.

Obrázek 4: Georges Livanos

Jak sám popisuje ve své knize „Au delà de la verticale“, jako malý kluk neznal jinou literaturu než tu s děsivými příběhy z hor. Obdivoval muže ošlehané větrem, opálené od slunce a s lany a cepíny zavěšenými na velkých batozích.

Ve třinácti letech vystoupal na svůj první vrchol. Následně však objevil skalní lezení a zjistil, že ve vysokých horách se spíše chodí, než leze, a že on preferuje zlézat strmé skalní stěny. V roce 1939 jej vzala velmi vážená madame d'Albertas z alpinistického klubu v Marseille poprvé na skály do Les Calanques. Od otce měl zakázáno lézt cesty jako prvolezec, záhy však toto přikázání porušil a dařilo se mu přelézat cesty obtížnosti IV.

Učil se velmi rychle. Nedlouho po prvním seznámení se skálou si troufl na nejtěžší cesty v Les Calanques. Ve své knize vypráví o nezdaru, avšak i o úspěšném vylezení na Des Goudes. Tento počín mu přinesl slávu a uznání jak mezi alpinisty v Marseille, tak od předního lezce té doby, Roberta Tannera. S ním také podnikl několik odvážných prostupů stěnami. K jeho dalším spolulezcům patřil například Gaston Rébouffat, známý horský vůdce, který se účastnil vysokohorských expedic (1938 Écrins, 1950 Annapurna) a působil jako instruktor v École nationale d'alpinisme. Georges Livanos také lezl s Robertem Gabrielem. Ten v předmluvě Livanosovy knihy vzpomíná *„Já jsem pocházel z buržoazní rodiny, mí rodiče žádný sport neprovozovali. Já jsem s bratrem začal chodit p horách, nic odvážného, jen přechody a výstupy klasickými trasami. Stanul jsem na Ecrins (4 102 m.n.m.), na Mont Blancu (4 810 m.n.m.), na Agneaux (3 664 m.n.m.). To jsem ještě nebyl členem alpinistického klubu. Když jsem se přidal, poznal jsem spoustu lidí. Lezení mi ale šlo pomalu. Přesto si mě Georges Livanos vybral, abych s ním lezl. Tvořili jsme lanové družstvo. On byl mnohem lepší lezec než já, přesto jsme byli dokonale sehraný tým. Nemuseli jsme na sebe mluvit, přesně jsme věděli, kdy druhý potřebuje povolit lano. Ostatní mě varovali, že není lehké s Georgem vyjít. Já to dokázal, ale pravda je, že byl silná osobnost. Sebejistý, rozvážný a zdánlivě namyšlený. Ke starším lezcům se však choval vždy s pokorou.“*⁷

Ač byly Livanosovým polem působnosti ve velké míře i Dolomity (zde navrtal 40 lezeckých cest), jeho hlavním sektorem se stala oblast Les Calanques v jižní Francii. Obdivoval tamější přírodu, lezení nad jasně modrým Středozezemním mořem a zelené stromy na vrcholcích skal. Sám udělal mnoho cest. Jeho cesty nepatří sice mezi ty nejnavštěvovanější pro svou krásu, zato pro svou obtížnost. Vyznačují se zejména hustým osazením skobami. Jimi Georges Livanos nešetřil a razil heslo *„Raději o jednu skobu víc, nežli o jednoho lezce míň“*. Dle svých slov jich instaloval 25 000. Nerad riskoval, snad nikdy nepadal, lezl pomalu a každý svůj pohyb promýšlel. *„Je pro mě trochu namáhavé začít. Zkusím jeden chyt, další. Skoro se*

⁷ LIVANOS, Georges. *Au-delà de la Verticale*. Guerin, 2002. ISBN 978-2911755071.

vynervuji, když dech vytryskne, nebo se možná dere ven. A hned stoupám rychle, poháněn opojným impulzem. Věřím, že lezu ve snu, představa neomylné zručnosti mě nutí vybírat si ty nejmenší chyty a zkoušet nejtroufalejší gesta s jistotou, že vše dokážu. Povznášen touto euforií dosahuji police. Kouzlo se zlomí, není tu nic než jeden ubohý zadýchaný týpek, který se vyčerpává, jak vytahuje batoh.“V prvovýstupech pokračoval i v padesátých a šedesátých letech. V Les Calanques vytvořil 500 cest. V pozdějších letech mu lezeckého partnera dělala i životní partnerka Sonia. Spolu tvořili “couple le plus sestogrado du monde“, tedy v překladu nejlepší šestkový pár na světě. To znamenalo, že na svém kontě měli nejvíce přečlených cest a prvovýstupů v obtížnostním stupni VI. Spolu také navrtali a přelezli nejdelší cestu v Les Calanques s názvem La Centrale na skalní blok La Grande Candelle. V roce 1978 Georges Livanos definitivně skončil s lezením. Za své úspěchy získali se ženou v roce 2002 italskou cenu Pelmo d’Oro za alpinistickou kariéru.

13.4 Pierre Allain

Pierre Allain je považován za jednoho z nejvýkonnějších a nejvlivnějších lezců dvacátého století ve Francii. Narodil se v roce 1904 ve Vídni, odkud se následně přestěhoval s rodiči do Paříže. Svou lezeckou kariéru odstartoval ve dvacátých letech v Alpách. Až poté objevil Fontainebleau v blízkosti svého domovského města. Velmi brzy se stal součástí GDB – Groupe de Bleau, takzvaných Bleusards. Patřil k nejlepším lezcům své doby. Jako první zvládl v roce 1934 vylézt boulder s klasifikací 5c ve Fontainebleau, který se nachází v sektoru Cuvier Rempart a nese název po svém prvopřeleziteli L’angle Allain.

Obrázek 5: Pierre Allain

Pierre Allain významně přispěl v oblasti lezeckého vybavení.

- V roce 1935 představil lezecké boty s gumovou podrážkou, která nahradila takzvané „espadrilky“. Ty měly podrážku tvořenou ze smotaného lana. Pierre Allain otevřel v Paříži, v ulici Saint Sulpice, obchod s lezeckým vybavením, kde své “PA“, jak se botám zkráceně říkalo, prodával. V roce 1948 začala sériová výroba.

- Kromě bot prodával také karabiny. Allain zdokonalil prototyp od Hanse Dülfera a těžkou hasičskou karabinu nahradil lehčím materiálem. Její váha se tak zmenšila o několik desítek gramů.
- V roce 1943 přibyla k jeho vynálezům slaňovací brzda. Do té doby představovalo spouštění se ze skály poměrně bolestivou záležitost. Lano se muselo obmotat kolem těla a často tak tření způsobovalo popáleniny.

13.5 Jacky Godoffe

Jacky Godoffe, vlastním jménem Jacques, je francouzský lezec narozený v roce 1956 v Melun nedaleko Paříže. Je tedy logické, že se jeho domovskou oblastí stalo nedaleké Fontainebleau. Lezení však objevil až ve věku jednadvaceti let, do té doby se věnoval gymnastice. Vynikal tedy zejména v disciplíně boulderingu, avšak na prvních mezinárodních závodech v roce 1985 v Bardonecchii obsadil čtvrté místo. Mezi další jeho úspěchy patří i druhé místo na světovém poháru v lezení na obtížnost z roku 1990 ve Vídni.

Jak už ale bylo řečeno, Jacky Godoffe se zaměřoval nejvíce na bouldering. V roce 1984 vymyslel a jako první přešel cestu C'était demain, která se řadí do obtížnosti 8A a nachází se v lese Fontainebleau. C'était demain je první boulder této obtížnosti ve Fontainebleau. Na stejném místě vznikl o šest let později opět rukopisem Godoffa boulder Coup de feel za 8a+ a v roce 1993 legendární Fatman, první světové 8b.

Od roku 1992 působil jako technický poradce francouzské lezecké reprezentace. Od roku 1999 je jejím trenérem. Na svém kontě má několik knih, mezi ty nejznámější patří kniha "My keys to route setting". Je také fotografem pro časopis Vertical.

13.6 Isabelle Patissier

Tato francouzská lezkyně se narodila v roce 1967. S lezením začala v pěti letech pod vedením rodičů. O deset let později se podívala do Chamonix. Až do roku 1986 se věnovala i alpskému lyžování, ale po tomto zlomovém roce, kdy se na prvních závodech na umělé stěně ve Vaulx-en-Velin umístila na prvním místě, zaměřila veškerou svoji pozornost na lezení. Čtyřikrát se umístila na závodech francouzského poháru a dvakrát na světovém šampionátu v letech 1990 a 1991, kde získala bronz i stříbro. Již v jednadvaceti letech vylezla jako první žena cestu obtížnosti 8b. Od sportovního lezení se později přeorientovala na automobilové závody. Dokonce se zúčastnila Rallye Dakar.

Obrázek 6: Isabelle Patissier

13.7 Arnaud Petit

Arnaud Petit se narodil v roce 1971 a později byl francouzským reprezentantem ve sportovním lezení. Jeho aktivní závodní kariéra trvala od jeho dvaceti let do přelomu tisíciletí. Na svém kontě za tu dobu má mnoho významných úspěchů. Patří mezi ně například vítězství světového poháru z roku 1996 v lezení na obtížnost, první místo z téhož roku na mistrovství Evropy, taktéž zlato z let 1994 i 1995 získané na mistrovství Francie a druhé místo

Obrázek 7: Arnaud Petit

z mistrovství světa. Úspěchů však nedosahoval pouze na závodech. Jako první člověk téměř přelezl slavnou cestu s názvem Biographie (Realization) od Christophe Lafaille. V Ceüse se mu také podařilo vylézt Ba Ba black sheep 8c/8c+ a ve Svatém Martinu La Nymphomane. Za lezením se podíval do celého světa. Mimo jiné na Madagaskar, do Maroka, Venezuely, Pákistánu i do Číny. Kromě sportovních cest se během své kariéry zaměřil na vícedélkové lezení i na bouldering, který si vyzkoušel mimo jiné i v Jižní Africe v Rocklands.

„Lidé, kteří mě inspirují, jsou ti, kteří dělají věci s vášní, ať už je jejich výkon jakýkoliv. Lezení jsem objevil s otcem, který mě vzal na skálu v osmi letech. Během dospívání jsem si ale nikdy nepředstavoval, že budu lezením žít. Viděl jsem se na úplně jiných pozicích. To, co mě teď baví, je otevírat nové vícedélkové cesty a prostupovat je odspodu, nikoliv slaněním. Ukáže se, jestli je to reálné. Považuji to za určité privilegium, často se ale ocitám na hranici pádu.“⁸

13.8 Bratři Le Menestrelovi

Antoine Le Menestrel i jeho o dva roky mladší bratr Marc jsou známé postavy lezeckého světa. Proslavili se hlavně v osmdesátých letech dvacátého století svými výkony ve skalách. Antoine vylezl stylem solo cestu *Revelation*, v té době nejtěžší cestu v Anglii. Jeho domovskou oblastí se však stalo francouzské Buoux, kde se na klasifikační stupnici pohyboval v rozmezí obtížností 8b – 8c. Antoinovo umělecké zaměření spolu s vášní k lezení dalo vzniknout zvláštnímu typu umění, kdy se spojí tanec s lezením dohromady. Od roku 1992 je choreografem i tanečníkem skupiny Lézards Bleus. Marc dosahoval v lezení na skalách stejných výsledků jako bratr, ale v osobním životě se zaměřil na vědu. Oba byli součástí takzvaného Pařížského gangu, který spolutvořili také Laurent Jacob, Jean-Baptiste Tribout a Fabrice Guillot.

⁸ Arnaud Petit. In: Petzl [online]. [cit. 2019-04-16]. Dostupné z: <https://www.petzl.com/FR/fr/Sport/Team-Petzl/Arnaud-Petit>

14 Významné lezecké oblasti Francie

Pevninská Francie čítá okolo dvou tisíc skalních lezeckých oblastí. Skalní útvary jsou vytvořeny z různých druhů hornin. Přestože je geologická struktura skal velmi pestrá, zjednodušeně lze lezecké oblasti členit do tří kategorií, a to lezecké oblasti vápencové, pískovcové a žulové. Dále se skalní lezení dělí podle disciplín na dva směry: bouldering a lezení s lanem. Protože Francie se rozkládá na ploše půl milionu kilometru čtverečních a skalní lezecké oblasti jsou rovnoměrně rozseté po celé zemi, byly do této práce vybrány oblasti největší, nejznámější a nejvýznamnější. Oblasti, které byly mezi prvními objevenými. Oblasti, ve kterých došlo k významným výstupům, které posunuly hranice lezení o stupeň výš. Mezi vybranými zástupci jsou oblasti vápencové, žulové i pískovcové a rovněž jsou zastoupena místa spojená s boulderingem i lezením s lanem.

14.1 Fontainebleau

Fontainebleau je les nacházející se padesát kilometrů jihovýchodně od Paříže. Díky své poloze, tedy přibližně hodinu jízdy autem nebo vlakem od hlavního města, se toto místo těšilo velké návštěvnosti. Na přelomu devatenáctého a dvacátého století se Fontainebleau stalo oblíbeným cílem vycházek. Bylo to prostředí pro rodinné výlety a ateliér pro umělce, zejména malíře.

Z geologického hlediska vzniklo Fontainebleau v období oligocénu, tedy zhruba před 30 až 25 miliony let. Několik tisíc kamenných bloků na ploše 280 km² je pravděpodobně důsledkem rozlámání pískovcové desky.

Počátkem dvacátého století bylo Fontainebleau objeveno horolezci z Clubu Alpin Français – sekce Paříž. Lezení po velkých pískovcových blocích jim umožňovalo trénovat techniku a všeobecnou atletickou zdatnost do vysokých hor.

„První lezci ve Fontainebleau byli horolezci, kteří cvičili, aby mohli do hor. Jednou dostal jeden Pařížan nápad provést turisty parkem, kde horolezci trénují. Všem to přišlo jako skvělé místo, navíc blízko Paříže. A dalo se tam i chodit na procházky. Horolezci tehdy lezli ve velkých těžkopádných botách, ale pro nácvik do hor to nebylo špatné.

Font je takové pokusné místo pro nové techniky a nový materiál. Od roku 1970 se tam leze výkonnostně, pro co nejvyšší číslo. Progresu hodně pomohly bouldermatky. Já jsem tam lezla odmala. Formovalo mě to a poznala jsem tam spoustu lezců.“⁹

Lezení ve Fontainebleau je charakteristické oblými chyty a přísnou klasifikací. Jednotlivé cesty – bouldery – zejména ty nejstarší, jsou pojmenovány po slavných lezcích, kteří ve své době slavili úspěch ve Fontainebleau. Mezi nimi byl nesporně Pierre Allain. „Ve Fontainebleau jsem byl hned jeden z těch, co lezli nejlépe. Když jsem se vrátil do hor, nebral jsem si nikoho za vzor, protože nebyl nikdo, kdo by lezl takové cesty. Před válkou jsem byl vlastně jediný, kdo přelézal cesty takové obtížnosti.“ Pierre Allain se zasloužil o výrazný vzestup výkonnosti, neboť vynalezl první prototyp lezeckých bot. Nahradil tak provizorní boty na lezení, které měly místo podrážky smotané lano. To sice poměrně dobře přilnulo ke skále, ale protiskluzové gumě se nemohlo rovnat. V roce 1934 vylezl Pierre Allain první cestu obtížnosti 5 ve Fontainebleau.

Další významnou postavou v historii “Fontu” nebo také “Bleau”, jak místní Fontainebleau zkráceně nazývají, je Jacques de Lépiney. Lépiney byl první, komu se na pískovcových kamenech podařilo vylézt cestu klasifikovanou stupněm 4. Psal se rok 1914.

Do dnešních dnů se obtížnost, kterou Fontainebleau poskytuje k přezení, výrazně posunula směrem do vyšších čísel. V roce 1946 bylo vylezeno první 6a, o čtyři roky později 7a, v roce 1983 Pierre Richard zvládl 7c a rok poté Jacky Godoffe 8a. V roce 1996 vylezl Marc Le Menestrel 8c.

V roce 1945 vyšel první tištěný průvodce po Fontainebleau pro lezce. S rozšiřujícími se možnostmi a s novými vylezenými projekty je stále aktualizován. Průvodce má důmyslné uspořádání. Sektory jsou rozděleny nejen podle obtížnosti, na barevné okruhy, ale také podle přírodních podmínek. Čtenář se tak dozví, kde je dobré lézt, když svítí sluníčko,

9 Fontainebleau 100 ans d'escalade Les Editions du Mont-Blanc Gilles Modica Jacky Godoffe littérature [rozhovor]. TVmountain. 2017

když je zima, nebo když před chvílí přšelo. Nejlepší podmínky pro lezení ve Fontainebleau nastávají v listopadu a končí na přelomu března a dubna. V tomto zimním období je přilnavost kůže ke skále nejlepší, což umožňuje zvládnout ty nejtěžší bouldery.

Nejznámějším sektorem je Trois Pignons. K těm lehkým patří Bas Cuvier, La canche aux merciers, Rocher Canon. Mezi středně těžké se pak počítají sektory Apremont, Col du chien, Paradis. Extrémě těžké bouldery lze najít například v sektoru Cuisinière a Isatis. Výše uvedené oblasti jsou pouhým výčtem z mnoha.

Fontainebleau je jakousi venkovní tělocvičnou pro Francouze z okolí Paříže a oblíbenou cílovou destinací mnoha lezců ze světa. Má vlastní tištěné průvodce, internetové stránky, vlastní tištěné noviny "La tribune libre de Bleau". Od roku 1992 je Fontainebleau spravováno francouzským alpským klubem (Club Alpin Français – Pays de Fontainebleau).

14.2 Verdon

Grand canyon du Verdon je sedm set metrů hluboký a přes dvacet kilometrů dlouhý kaňon, který se nachází v oblasti Provence – Alpes – Côte d'Azur. Je součástí národního parku Parc naturel regional du Verdon, vyhlášeného v roce 1997. Jeho středem teče řeka Verdon, která pramení ve výšce tří tisíc metrů nad mořem a po 165 kilometrech se vlévá do řeky La Durance. Verdon je zásobou pitné vody pro celý region. Kaňon byl v minulosti obávaný a obestřený legendami. Až v roce 1905 jej proslavil a zpřístupnil speleolog Édouard-Alfred Martel. Od roku 1928 vede korytem kaňonu stezka, která nese jeho jméno.

Historie lezení se v kaňonu začala psát v šedesátých letech dvacátého století. Objevovat kaňon po lezecké stránce začali hlavně lezci z Marseille, jelikož se Verdon nachází sto šedesát kilometrů od tohoto přímořského města, kde v té době žila silná lezecká komunita. Kaňon, který skrýval neskutečný lezecký potenciál ve vápencových stěnách, však lákal i lezce z Paříže a později z celého světa.

První cestu, Les Enragés ve stěně Le Duc, vytvořil v roce 1968 Pierre Cordier. Byl to Pařížan, který svou lezeckou kariéru začínal ve Fontainebleau, a díky tomuto sportu se podíval i do Yosemite. Nespécializoval se pouze na skalní lezení, ale byl též součástí několika zahraničních vysokohorských expedic, například v Karakoramě.

Další cestou se stala tři set metrová La Demande v sektoru Les Escalès. Cesta má dvanáct lanových délek a na obtížnostní škále se nachází mezi stupněm 6a a 6b. V říjnu roku 1968 ji navrhl Joël Coqueugniot spolu s Françoisem Guillotem. François Guillot byl původem lyžař, který v Chamonix objevil lezení. Po návratu z hor do Marseille se zapsal do CAF a lezl v Les Calanques. Postupem času se dostal až do vysokých hor, do Himalají i do Patagonie.

Třetí velmi známou a v posledních letech i kontroverzní cestou se stala La Ula. Bernard Bouscasse ji spolu s Mariem Coquillatem zajistili v tomtéž sektoru, kde o čtyři roky dříve vznikla La Demande. V roce 2011 byla La Ula odjištěna. Ze všech deseti délek o maximální obtížnosti 6a+ byla odstraněna postupová fixní jištění, ponechány byly jen štandy. (Štand je místo osazené obvykle dvěma fixními body, kde jistič jistí lezce). Jediná délka, která dosud zůstává z bezpečnostních důvodů osazena nýty, je ta první. Stalo se tak na základě důkazů o zhoršujícím se stavu skalního materiálu a také kvůli vysoké frekvenci návštěvnosti této cesty. Ke zdolání cesty je proto nyní potřeba s sebou mít vlastní jištění, tedy friendly a vklíněnce.

Oblast navštěvovaly lezecké legendy jako Patrick Berhault, který zde v roce 1977 přešel první 7a+ na světě s názvem Fernir. Dále John Bachar, který přešel 6c/A0 slavnou cestu Pichenibule v Les Escalès od Jacqese Perriera. Mezi dalšími byli například Catherine Destivelle, Jerry Moffatt či Stefan Glowatz.

V osmdesátých letech zažil Verdon lezecký boom. Ve skalách se spalo, žilo a lezlo. Přelézaly se čím dál tím těžší cesty. Důkazem této éry je i Patrick Edlinger a jeho dva krátkometrážní filmy "Opera Verticale" a "La vie au bout des doigts". Ve snímcích přelézá velmi obtížné cesty, často bez lezeckých bot a dokonce solo. Jeho filmy proslavily nejen Verdon, ale také lezení jako sport a způsob života.

Výše zmíněné cesty, dnes už klasické lezecké cíle Verdonu, jsou na pravém břehu řeky. V posledních letech jsou otvírány nové sektory na levém břehu. Celkem kaňon skýtá přes tisíc cest, nejen vícedélkových, a má ještě veliký potenciál.

14.3 Les Calanques

Les Calanques je národním parkem od roku 2012. Jeho součástí je jak pozemní, tak mořská plocha. Nachází se na jihu Francie u Středozemního moře mezi městy Marseille a Toulon.

Počátky lezení v národním parku Les Calanques úzce souvisí se založením Clubu alpin français v roce 1897. První zmínky o tamějším lezení však pocházejí z konce sedmdesátých let devatenáctého století, kdy na Grand Candelle vystoupil vicekonzul z Velké Británie, Francis W. Mark. Na přelomu tisíciletí vyraželi horalové spíše do Alp, samotné lezení po skalách nebyla činnost, ve které by se dobrodruzi zdokonalovali. Éra lezení v Les Calanques naplno odstartovala v roce 1936, kdy Henri Barrin osázel stěnu Goudes nýty. Předtím sice vzniklo několik málo cest, například L'arête de Marseille a L'arête de la cordée, ale jejich lezitelnost byla ovlivněna kvalitou jištění. V první polovině dvacátého století do Les Calanques mířili lezci z nedaleké Marseille. Známými postavami té doby byly Georges Albert, Gaston Rébuffat nebo Georges Livanos. Poslední zmiňovaný se stal neaktivnějším lezcem v Les Calanques po celou čtvrtinu století. Se svou manželkou Soniou po sobě zanechali téměř pět set cest. Následně přišla nová vlna lezců, která posunula obtížnost lezení v Les Calanques na další úroveň. Byli jimi Claude Cassin, François Guillot, Jacques Kelle. Na konci osmdesátých let vznikaly další cesty s převážně sportovním charakterem. V roce 1979 tam vzniklo první 7c přečlené Patrickem Edlingerem Nymphodalle a první 8a Nuit d'amour sans Soleil, které vylezl Jérôme Rochelle. První 9a se v Les Calanques objevilo až v novém tisíciletí. Jmenuje se Roby in the sky a jeho autorem je François Legrand. K dalším legendárním cestám patří například La centrale v sektoru La Candelle, Voie du levant v Canceou, Voie du couchant taktéž v Canceou nebo La Civa na La Candelle.

14.4 Chamonix

Toto vysoko položené alpské údolí, které se nachází v horním Savojsku u samých hranic s Itálií a Švýcarskem, se dá směle nazývat mekkou alpinismu. Původně chudý kraj začal nabývat na proslulosti na přelomu osmnáctého a devatenáctého století, kdy se lidé začali

zajímat o vysokohorské prostředí z hlediska geologického, geografického, ale také kvůli slávě a prestiži. Nyní má město Chamonix – Mont Blanc okolo deseti tisíc obyvatel. Provozují se zde také zimní sporty v lyžařských areálech i mimo ně. Lezení je zde možné po celý rok. Klasické horolezectví, ale také skalní vícedélkové i jednodélkové lezení, a to jak tradiční, tak sportovní. Mluvíme-li o lezení, sportovci do Chamonix jezdí zejména na vícedélkové tradiční lezení, tedy takové, kdy si zakládají vlastní postupové jištění. Chamonix je známé pro své několikasetmetrové žulové skalní stěny a jehly. K těm známým například patří Grand Capucin, Dent du géant, petit Jorasses.

14.5 Ceüse

Masiv Ceüse dominuje gapskému horskému pásmu táhnoucímu se od města Gap až k městu La Saulce. Nachází se sto kilometrů jižně od Grenoblu nad městem Gap. Je to nádherný příklad vyvýšené strukturální kotliny, která je téměř kruhového tvaru. Tato kotlina vznikla na místě křížení dvou synklinál - jedné v severojižním a druhé ve východozápadním směru. V jejím středu se nacházejí oblé kopce, které jsou příhodné pro umístění lyžařských středisek. Celý obvod této kotliny potom tvoří opukové podloží, které utváří západní hranici gapského pásma táhnoucího se až ke městu La Saulce. Ze západní strany potom horu Ceüse od dalších menších hřebenů odděluje velký zlom mezi Ceüse a La Saulce. Na jižní straně se potom na úrovni toku řeky Durance spojuje s nejzápadnější větví systému překryvů digneského příkrovu.

V části Ceüse, kde se leze, tedy ve čtrnácti sektorech, se nachází několik set lezeckých zajištěných cest. Některé měří pouze do dvaceti metrů, jiné jsou vícedélkové, převyšující sto metrů. Obtížnost cest se pohybuje mezi stupněm 5 a 9b. Nejslavnější cestou v oblasti je Biographie s obtížností 9a+, náklonem 30° a délkou čtyřicet metrů. Původní název byl Realization a byl to Jean Christophe Lafaille, který toto první 9a+ na světě v roce 1990 navrtal. Avšak teprve až v roce 2001 tuto cestu dokázal jako první přelézt Američan Chris Sharma. Před ním se o to pokoušelo mnoho lidí, i Arnaud Petit, avšak na začátku skalního úseku se ulomil chyt, a cesta tak zůstala nepřelezená až do nového tisíciletí. O jedenáct let později vznikla cesta Jungle Boogie se stejným stupněm obtížnosti. Z mladých lezců, kteří

se v Ceüse pokoušeli o úspěch, nelze vynechat Američanku Margo Hayes, jež jako první žena na světě zvládla 9a+, mimo jiné i Biographii.

15 Pískovcové lezení v Čechách a ve Francii

V České republice má nejdelší tradici pískovcové lezení. Je to také lezení velice specifické. Ve většině lezců přivyklých lezení na jiných horninách vzbuzuje obavy z důvodu psychické náročnosti, zapříčiněné především velkými rozestupy mezi fixními jistíci body. Jeho historie sahá až do osmnáctého století. Nejprve se začalo lézt v sousedním německém Sasku, odkud je velmi blízko do labských pískovců. Dodnes se také zachovalo používání saské stupnice obtížnosti, kdy je vždy k římskému číslu přiřazeno písmeno. Na přelomu devatenáctého a dvacátého století Sasové objevili Broumovsko i Adršpašské skály. Češi nezůstávali dlouho pozadu, avšak Sasové využívali své mnohaleté zkušenosti přinesené ze Saského Švýcarska a technického náskoku. Lezení v té době stále však sloužilo pouze pro cvičení do vysokých hor. Až s nástupem totalitního režimu, kdy již návštěva velehor nebyla možná, se tento účel změnil a prvovýstupů na pískovcové věže masivně přibývalo.

V šedesátých a sedmdesátých letech dvacátého století nastal velký boom pískovcového lezení. Stal se z něj životní styl, který měl svá pravidla. Zatímco na skalách z jiného materiálu, tedy například z vápence nebo žuly, je možné využívat vlastní postupové kovové jištění (vklíněnce, friendly), používat magnesium a jistit shora, pískovcové lezení je v těchto ohledech velice striktní. Používání výše zmíněného vybavení a některých lezeckých technik není na pískovci přípustné, neboť vede k ničení pískovcových skal. Současně jde také o lezcovu čest. I osazování cest kruhy má přesné postupy.

Níže jsou uvedena některá z pravidel lezení v pískovcových oblastech v Čechách podle Českého horolezeckého svazu.¹⁰

Lezcům je zakázáno:

¹⁰ *Pravidla lezení v pískovcových skalních oblastech v Čechách [online]. ČHS [cit. 2019-03-09].*

Dostupné z: <https://www.horosvaz.cz/res/archive/058/010523.pdf?seek=1359717580>

- *jakkoliv ničit povrch skal za účelem úpravy a vytváření chytů a stupů; výjimku může udělit OVK např. pro bývalé lomy a nepřírodní terény; v případě ZCHÚ se tak může stát výhradně na základě písemného souhlasu příslušného orgánu ochrany přírody*
- *lézt na mokrých a vlhkých skalách, lézt v botách s tvrdou podrážkou*
- *při zakládání a odstraňování textilních smyček (dále jen "smyčky") poškozovat skálu a rostliny*
- *používat jisticí prostředky poškozující skálu (vklíněnce, friendly, skoby atd.)*
- *manipulací s lanem poškozovat třením povrch skal; lezecké cesty nesmí být zdolávány styly On Sight (OS), Rotpunkt (RP), Toprope (TR) atd., pokud by přitom mohlo dojít k poškození skály třením lana*
- *Sportovní lezení v pískovcových oblastech se řídí principem „volného lezení“ bez použití umělých pomocných prostředků. Lezec postupuje po skále pouze pomocí použití vlastní tělesné síly na přirozených záchytných bodech.*
- *Sportovní hodnota lezení je charakterizována především čistotou lezeckého stylu. Jedná se o lezení co nejdelších úseků bez odpočinku a bez dobírání. Pokud je lezecká cesta zdolána zcela či částečně s jištěním shora (TR) nebo s odpočinkem, pak má menší sportovní hodnotu. Cesta, která byla překonána pomocí umělých pomocných prostředků, není vylezena ve smyslu Pravidel.*
- *Použití chemických a minerálních látek, které by měly sloužit ke zvýšení tření na skalách (např. magnesium), není součástí dlouhodobé tradice pískovcového lezení a snižuje sportovní hodnotu výstupu. Je považováno za nevhodné především v oblastech vnímaných jako klasické, v cestách nižší obtížnosti (do IXa) a u výstupů vzniklých před rokem 1980.*

(ČHS, pravidla lezení v pískovcových oblastech v Čechách)

Pískovcové lezení není pouze česko-saskou raritou, jak by se mohlo zdát. Pískovec najdeme i v jiných státech, například v USA nebo ve Francii. Tam jsou známé především tři oblasti. Boulderová oblast Fontainebleau padesát kilometrů jižně od hlavního města Paříže, jež je celosvětově známá a hojně navštěvovaná, sestává ze stovek balvanů rozprostřených po lese. Dále pískovcové lezení najdeme v alsaském regionu, který se nachází na pomezí

Francie a sousedního Německa. Respektive nachází se oficiálně ve Francii, ale názvy měst se zde uvádějí v německém i francouzském jazyce a taktéž průvodce na skály národního parku Vosges lze zakoupit jak v německém, tak francouzském vydání.

Mekkou pískovcového lezení ve Francii je ovšem oblast u městečka Annot na jihu země, osmdesát kilometrů severně od Nice. Lezení je zde variabilní. V oblasti se nachází jak prostor pro bouldering, tak pro lezení na laně. Tamější pískovec má jinou strukturu než ten český, a proto je možné používat magnesium a osazovat materiál borháky, aniž by byla skála výrazně poškozena. V Annot se tedy nacházejí sportovní cesty hustě osazené jištěním a tudíž bezpečné, na své si však přijdou i vyznavači takzvaného tradičního lezení (tedy lezení bez použití fixního jištění, které by ve skále bylo trvale zabudováno). V oblasti se nachází i sektor nezajištěný. Oproti českým pískům má však i on jedno privilegium. Díky tvrdosti materiálu se zde mohou používat vklíněnce a friendly.

Pískovcové lezení ve Francii nemá tak dlouhou tradici jako v České republice a v Německu. Jedním z důvodů je jistě i ta skutečnost, že tak rozlehlá země, jakou je Francie, skýtá mnoho možností lezení i na jiných materiálech, než je právě pískovec.

Diskuse

V mé bakalářské práci jsem si za hlavní cíl dala podat stručný přehled o historii skalního lezení ve Francii. Tento cíl pokládám za splněný. Při sběru informací pro tuto bakalářskou práci se vyskytly potíže při hledání adekvátních zdrojů. Mou motivací při psaní bylo kromě získání přehledu o historii lezení ve Francii i oživení znalosti francouzského jazyka. Za tímto účelem jsem vyhledávala literaturu převážně v originálním znění. Takováto literatura je ovšem v České republice obtížně dostupná. Nevyhnula jsem se proto použití internetových zdrojů. Čerpala jsem též z cizojazyčných dokumentárních filmů. Literatura francouzských autorů zabývajících se danou problematikou je podrobná, byť ne zcela objektivní. Je tudíž potřeba porovnávat historické údaje, zejména deklarovaná prvenství, s literaturou nefrancouzskou.

Dalším úskalím bylo zvolení takových osobností z dějin francouzského skalního lezení, které by byly vhodným výběrem pro obsah práce. Uvedla jsem proto taková jména, která měla výrazný podíl na utváření lezecké historie. Ať už mluvíme o zpopularizování lezení, o vymýšlení nových lezeckých pomůcek či o vítězích důležitých závodů a průkopnících nových oblastí.

Tentýž problém se týkal i zvolení lezeckých oblastí. Francie je velká země a patří k ní i ostrovní oblasti. Ty jsem však ve své práci nezohlednila. Vybrala jsem oblasti největší a nejznámější pro svou historii, která je úzce spjata s významnými lezeckými cestami, jejichž autoři se díky nim proslavili. Dalším kritériem pro volbu oblastí byla hornina, ze které jsou skály složeny. Popsány byly zástupci pískovcových skal, žulových i vápencových. Mezi oblastmi, kde se leze s lanem, vyniká Fontainebleau jakožto boulderingový sektor, jelikož i bouldering patří do definice skalního lezení. V Chamonix se naopak leze na vícedélkových cestách.

Domnívám se, že pevninská Francie představuje pro zvolené téma bakalářské práce příliš rozsáhlé území, zahrnující bezpočet lezeckých oblastí. Pro účely bakalářské práce jde o velmi široké téma. Bylo by vhodné zvolit pouze určitou část země a té se věnovat podrobněji. Například se zaměřit na některý region či regiony.

Závěr

Francie je země, která je považována za kolébkou lezení v pevninské Evropě. Je tomu tak proto, že v ní vznikaly prvopočátky nejprve horolezectví, což souviselo s blízkostí Alp, a následně skalního lezení, což souviselo s hojností skalních oblastí. Již v šestnáctém století se uskutečnil historický výstup na Mont Aguille, ovšem nejvyšší francouzská hora Mont Blanc musela počkat další dvě století, než byla pokořena. Opravdový horolezecký rozmach však nastal až v druhé polovině devatenáctého století, kdy se do Alp začali vydávat i dobrodruzi z Velké Británie. Výpravy tvořily jak mužské kolektivy, tak i skupiny složené výhradně z odvážných emancipovaných žen, které nejprve vyrážely do hor v sukních a teprve později se odvážily místo nich obléci kalhoty. Častou motivací byla vidina dobytí vrcholu a získání věčné slávy. Do hor se ale vydávali také badatelé a vědci, kteří zkoumali faunu a floru. Estetická stránka lezení zůstávala stranou, přestože vybavení se začalo zdokonalovat. Na počátku dvacátého století Hans Dülfer přišel s přelomovou technikou slaňování, kdy se lano provléklo za zády a bylo tak možné bezpečně, i když bolestivě, zdolávat i strmé skalní stěny. Mezi další vynálezce patří voják z první světové války Robert Herzog, jenž použil hasičskou karabinu pro postupové jištění, čímž výstup výrazně urychlil. Teprve až v meziválečném období začali horolezci využívat skal jako cvičného terénu. V této éře se začalo intenzivně lézt například ve Fontainebleau. Dokládá to například Pierre Allain, který vymyslel první lezecké boty a otevřel v Paříži obchod s lezeckým vybavením. Jeho prototyp se velmi blížil tomu, jak vypadají lezecké boty dnes. Další značky se začaly objevovat na trhu. Některé měly dlouhou tradici, například firma Simond, která se počátkem devatenáctého století specializovala na primitivní vybavení do hor. Jiné vznikly nově, mezi nimi firma Petzl, která nyní patří mezi výrobce špičkového světového lezeckého vybavení. Dále například firma Beal, jejíž lana se prodávají po celém světě.

V této době také začaly vznikat alpinistické kluby v celé Evropě a v Chamonix se roku 1932 uskutečnil jejich první mezinárodní sraz. Z této události vzešla UIAA, která měla významný podíl na důležitých internacionálních ustanoveních, mezi něž se řadí i sjednocení klasifikace. Ve Francii během dvacátého století vznikly dvě organizace. Fédération française de la montagne et de l'escalade (FFME) zaštiťující celkem šest adrenalinových sportů

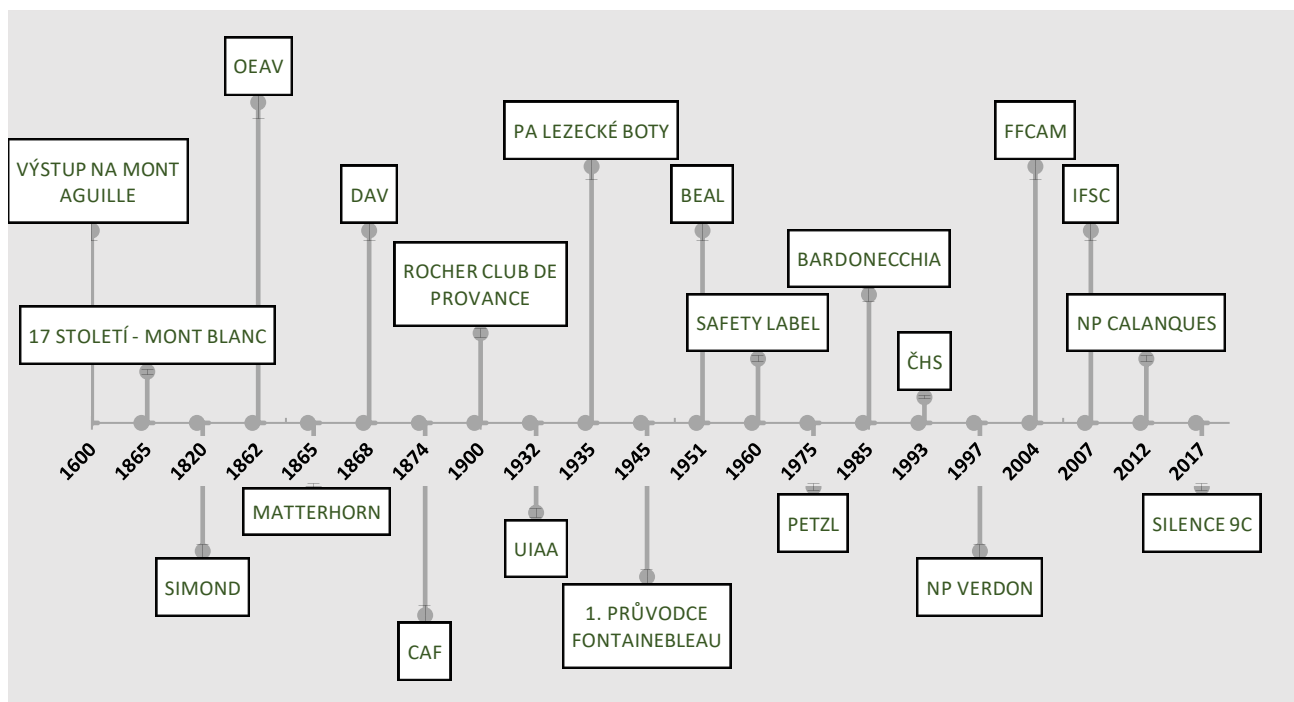
a podílejí se na přípravě mezinárodních závodů ve spolupráci s IFSC. Fédération française des club alpins et de montagne (FFCAM) sdružuje alpinistické a lezecké kluby celé země a za cíl si klade správu horských objektů, výchovu nových členů a šíření povědomí o ekologickém i bezpečném pohybu v přírodě.

Během šedesátých let se vymezipily dva směry. Horolezectví a lezení. Skály se již nevyužívaly pouze k trénování do vysokých hor, ale z lezení se stal samostatný sport. Nové oblasti byly objevovány a osazovány nýty pro sportovní lezení. Oblasti jako Les Calanques, kde za většinou cest stojí Georges Livanos. Verdon, který proslavil Patrick Edlinger svými filmy Opera Verticale a Lavie aux bout des doigts. Fontainebleau, kde se Jackymu Godoffovi a Marcu Le Menestrelovi podařilo vylézt první cesty v dané obtížnosti v boulderingu na světě.

V roce 1985 se v italské Bardonecchii konaly první závody v lezení na obtížnost, které vyhrála Catherine Destivelle, mladá francouzská lezkyně. Za následujících třicet let se hranice obtížnosti v lezení posunula směrem nahoru. Stěny, které byly pokládány za nemožné je slézt, nebo sportovcům zabraly několik dní, jsou nyní překonány v časovém limitu několika hodin. Mladá generace přelézá tak těžké cesty, že se klasifikační stupnice neustále, téměř každým rokem zvyšuje. Posledním výkonem, který připsal do tabulky další stupeň, byla cesta Silence v norském Flatangeru od českého lezce Adama Ondry za 9c.

S medializací a dostupností lezení, kdy je téměř v každém velkém městě zbudována umělá lezecká stěna, se stává lezení komerční záležitostí. Jsou vedeny dětské kroužky a vyškolení instruktoři pořádají lezecké kurzy pro širokou veřejnost. Přesto se setkáváme s úrazy a nezodpovědným přístupem k tomuto rizikovému sportu.

Přílohy

Příloha 1: Časová osa

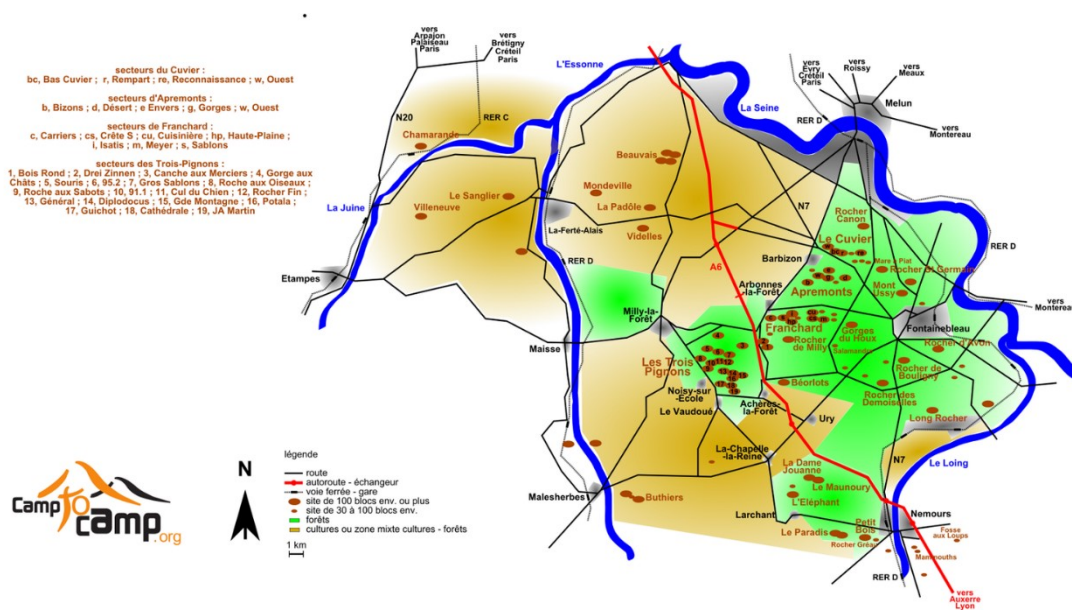

Příloha 2: Les Calanques

Příloha 3: Fontainebleau

les sites de blocs de Fontainebleau et des environs

Příloha 4: mapa Fontainebleau

Příloha 5: Chamonix

Příloha 6: Ceuse

Příloha 7: Verdon

Zdroje a použitá literatura

- ALLAIN, Pierre. *Alpinisme et compétition*. Geneve: Slatkine, 1978. ISBN B000LV471Q.
- BILGER, Michel, Armand BAUDRY a Yann CORBY. *Sur les falaises de grès: Topo d'escalade des Vosges du nord*. 2018. ISBN 978-2-9530481-3-1.
- BUGADA, Philippe. *Aiguines, Verdon Rive Gauche topo climbing guide*. La Corditelle, 2011. ISBN 9782952637824.
- CHENEVIER, Jean-Marc. Escalade: la croissance. *Outdoor experts: le magazine de ceux qui font l'outdoor*. 2011, (129), 30-34.
- CUENOT, Sophie a Hervé BODEAU. *Petzl: la promesse des profondeurs*. guérin, 2012. ISBN 978-2352210658.
- DĚDEK, Miroslav. Lezecké oblasti českého ráje IV: Skalák. *Lidé a hory*. 2012, **11**(4), 12-14. ISSN 12139459.
- Entre blocs et cordes les salles d'escalade cherchent leur voie. *Outdoor experts: le magazine de ceux qui font l'outdoor*. MONTAGNE, 2012, 36-39.
- GOEDEKE, Richard. *Winterfluchten: klettern in sudeuropa*. 1. Munchen: Rother gambh, 2011, s. 120-154. ISBN 978-3-7633-3057-7.
- KUBLAK, Tomáš. *Horolezecká metodika: 1. díl*. 2014. ISBN 9788087715178.
- KUBLAK, Tomáš. *Horolezecká metodika: 7. díl*. 2017. ISBN 9788087715413.
- LADURNER, Ulrich. Dolomity. *National Geographic*. 2010, (7), 98-124. ISSN 1213-9394.
- MESSNER, Reinhold. *Na vrcholu: dějiny ženského horolezectví*. Brána, 2011. ISBN 9788072435203.
- MODICA, Gilles. *Fontainebleau: 100 ans d'escalade*. Editions du Mont-Blanc, 2017. ISBN 2365450326.
- ROBERTS, David a Alex HONNOLD. *Sám ve stěně*. Mladá fronta, 2016, s. 29. ISBN 9788020438430.
- VAUCHER, Bernard. *Les fous du Verdon*. Guérin, 2014. ISBN 978235221-1051.
- ZAK, Heinz. *Rock stars: world's best free climbers*. cordee, 1996. ISBN ISBN 978-3763370443.

Internetové zdroje

- [1] STEFANELLO, Vinicio. Catherine Destivelle: climbing and alpinism there where it is dangerous to lean out. *Planet mountain* [online]. 2017 [cit. 2019-03-03]. Dostupné z: <https://www.planetmountain.com/en/news/alpinism/catherine-destivelle-climbing-and-alpinism-there-where-it-is-dangerous-to-lean-out.html>

- [2] *La Montagne et Alpinisme: revue du Club alpin français et du Groupe de haute montagne* [online]. Club alpin français, 1979 [cit. 2019-03-03]. ISSN 2016-310518. Dostupné z: <https://gallica.bnf.fr/ark:/12148/bpt6k9764001t/f33.image.r=georges%20livanos>
- [3] DUBOIS, Andréa. *Le célèbre grimpeur Patrick Edlinger, s'est éteint vendredi 16 novembre à l'âge de 52 ans* [online]. 2012 [cit. 2019-03-03]. Dostupné z: <https://france3-regions.francetvinfo.fr/provence-alpes-cote-d-azur/2012/11/20/le-celebre-grimpeur-patrick-edlinger-s-est-eteint-vendredi-16-novembre-l-age-de-52-ans-146830.html>
- [4] BEAN, Jonathan. *Boulderfont* [online]. 2015 [cit. 2019-03-03]. Dostupné z: <https://boulderfont.info/the-bouldering/>
- [5] Fontainebleau. *Grimper: le magazine d'escalade* [online]. [cit. 2019-03-03]. Dostupné z: <https://www.grimper.com/site-escalade-fontainebleau>
- [6] *Bulletin de l'Association de géographes français* [online]. 1965, **42**(334-335) [cit. 2019-02-26]. Dostupné z: https://www.persee.fr/doc/bagf_0004-5322_1965_num_42_334_5739
- [7] L'HISTOIRE DU PREMIER CHAUSSON D'ESCALADE. *CHAUSSONS D'ESCALADE EB* [online]. [cit. 2019-03-03]. Dostupné z: <https://www.eb-escalade.com/chausson-escalade/histoire-eb/>
- [8] Le Matériel de l'alpiniste. *Fédération française des clubs alpins et de montagne* [online]. [cit. 2019-03-03]. Dostupné z: <http://centrefederaldedocumentation.ffcam.fr/materiel.html>
- [9] Le Club Alpin Français - 1874 à 1914. *FFCAM* [online]. [cit. 2019-04-06]. Dostupné z: <http://centrefederaldedocumentation.ffcam.fr/historiqueffcam.html>
- [10] Qui sommes-nous ?. *FFCAM* [online]. [cit. 2019-04-06]. Dostupné z: <https://www.ffcam.fr/qui-sommes-nous.html>
- [11] ELZIERE, Georges. UIAA: une fédération internationale pour la montagne. *NuméroLa Montagne et Alpinisme: revue du Club alpin français et du Groupe de haute montagne*[online]. 2013, **109**(254) [cit. 2019-03-09]. ISSN 0047-7923. Dostupné z: <https://gallica.bnf.fr/ark:/12148/bpt6k9765657k/f3.image.r=UIAA>
- [12] Articles of association. In: *UIAA* [online]. 2018 [cit. 2019-04-04]. Dostupné z: https://www.theuiaa.org/documents/members/AoA%20Seoul%202015_Amendments_Final_2018.pdf
- [13] L' himalaya et les montagnes du monde: un code d'éthique pour les expéditions. *La Montagne et Alpinisme: revue du Club alpin français et du Groupe de haute montagne*[online]. 2017, **1988** [cit. 2019-04-04]. Dostupné z:

<https://gallica.bnf.fr/ark:/12148/bpt6k9765538w/f59.image.r=kathmandu%20declaration?rk=21459;2>

- [14] *UIAA safety label* [online]. switzerland [cit. 2019-04-04]. Dostupné z: https://www.theuiaa.org/documents/safety/Safety_Label_Booklet_A5_UIAA_English_WEB.pdf
- [15] Klasifikace obtížnosti. *Horolezecká metodika* [online]. 2010 [cit. 2019-04-04]. Dostupné z: <http://horolezeckametodika.cz/ucebnice/horolezectvi-a-sport/klasifikace-obtiznosti>
PARC NATUREL RÉGIONAL DU VERDON: Carnet Découverte [online]. 2018 [cit. 2019-03-03]. Dostupné z: http://www.parcduverdon.fr/sites/default/files/pnrverdon/pdf/2018_carnet_decouverte_fr.pdf
- [16] HAUCK, Otto. *Historie dobývání hor* [online]. 2010 [cit. 2019-04-06]. Dostupné z: <http://www.hory12.cz/historie-dobyvani-hor>
- [17] SHARP, Hilary. *Chamonix Mountain Adventures* [online]. cicerone, 2012 [cit. 2019-04-06]. ISBN 978-1852846633. Dostupné z: <https://books.google.cz/books?id=pLBoih6ZWkkC&pg=PA233&dq=chamonix+climbing&hl=cs&sa=X&ved=0ahUKEwj55ejgn7vhAhVgwsQBHR1kD9MQ6AEILDAA#v=onepage&q=chamonix%20climbing&f=false>
- [18] MASON, Paul. *Rock Climbing: The World's Hottest Climbing Locations and Techniques* [online]. edge books, 2010 [cit. 2019-04-06]. ISBN 978-1429655002. Dostupné z: <https://books.google.cz/books?id=0JQf4OIV578C&pg=PP5&dq=chamonix+climbing&hl=cs&sa=X&ved=0ahUKEwj55ejgn7vhAhVgwsQBHR1kD9MQ6AEINDAB#v=onepage&q=chamonix%20climbing&f=false>
- [19] La montagne de Céüse. *Geo-alp* [online]. 2016 [cit. 2019-04-06]. Dostupné z: http://www.geol-alp.com/devoluy/lieux_bochaine_sud/ceuse.html
- [20] Ceuse. *Camptocamp* [online]. [cit. 2019-04-06]. Dostupné z: <https://www.camptocamp.org/waypoints/102788/fr/ceuse-ceuze->
- [21] Définition - Jean-Christophe Lafaille. *Le parisien* [online]. [cit. 2019-04-06]. Dostupné z: <http://dictionnaire.sensagent.leparisien.fr/Jean-Christophe%20Lafaille/fr-fr/>
- [22] Historique. *Ceuze passion* [online]. 2012 [cit. 2019-04-06]. Dostupné z: <http://www.ceuze.fr/fr/la-station/historique.html>
- [23] Jacky Godoffe. *Bouldering* [online]. 2011 [cit. 2019-03-05]. Dostupné z: <http://www.bouldering.cz/lide/bouldering-legends/jacky-godoffe.html>
- [24] L'escalade à la FFCAM. *FFCAM* [online]. [cit. 2019-03-05]. Dostupné z: <https://www.ffcarn.fr/escalade.html>
- [25] Notre histoire. *Beal* [online]. [cit. 2019-03-05]. Dostupné z: <http://www.beal-planet.com/historique/>

- [26] Notre histoire. *Petzl* [online]. [cit. 2019-03-05]. Dostupné z: <https://www.petzl.com/company/history?language=fr>
- [27] L'histoire de Simond. *Simond* [online]. [cit. 2019-03-05]. Dostupné z: https://www.simond.fr/lhistoire-de-simond-bp_1519
- [28] Annot. *Grimper* [online]. [cit. 2019-03-09]. Dostupné z: <https://www.grimper.com/site-escalade-annot>
- [29] *Camp to camp: Annot - sites d'escalade* [online]. [cit. 2019-03-09]. Dostupné z: <https://www.camptocamp.org/waypoints/102043/fr/annot-sites-d-escalade>
- [30] C, Eric. Stage escalade : premières escalades trad à Annot au pays des grès. *Escalade-lyon* [online]. 2016 [cit. 2019-03-09]. Dostupné z: <https://escalade-lyon.fr/stage-escalade-trad-annot/>
- [31] JOURDAIN, Philippe. L'histoire de l'escalade: Les précurseurs : des explorateurs de l'altitude. *Grimper* [online]. 2009 [cit. 2019-03-09].
- [32] Geschichte des DAV. *Deutscher Alpenverein* [online]. [cit. 2019-03-09]. Dostupné z: https://www.alpenverein.de/der-dav/geschichte-des-dav_aid_12067.html
- [33] *UIAA Safety Label: Regulations for existing and potential Safety Label Holders* [online]. Switzerland [cit. 2019-03-09]. Dostupné z: <https://www.theuiaa.org/documents/safety/UIAASafetyLabel-Regulations01.2019.pdf>
- [34] PROCHÁZKA, Vladimír. *Z historie českého horolezectví* [online]. ČHS [cit. 2019-03-09]. Dostupné z: <https://www.horosvaz.cz/res/archive/042/008709.pdf?seek=1329591920>
- [35] JOURDAIN, Philippe. L'histoire de l'escalade: Les années 60 : Les américains «maîtres du monde». *Grimper* [online]. 2009 [cit. 2019-03-09]. Dostupné z: <https://www.grimper.com/histoire-escalade-5-10>
- [36] JOURDAIN, Philippe. L'histoire de l'escalade: Les années 90 : de l'émancipation à la démocratisation de l'escalade. *Grimper* [online]. 2009 [cit. 2019-03-09]. Dostupné z: <https://www.grimper.com/histoire-escalade-8-10>
- [37] JOURDAIN, Philippe. L'histoire de l'escalade: Les années 90 : de l'émancipation à la démocratisation de l'escalade. *Grimper* [online]. 2009 [cit. 2019-03-09]. Dostupné z: <https://www.grimper.com/histoire-escalade-8-10>
- [38] Marc Le Menestrel. In: *INSEAD: The Business school for the World* [online]. [cit. 2019-04-16]. Dostupné z: <https://www.insead.edu/faculty-research/faculty/marc-le-menestrel>
- [39] CV. In: *Lezards Bleus* [online]. [cit. 2019-04-16]. Dostupné z: https://www.lezardsbleus.com/PAGES/rubrique_antoine/tunel_antoine.html
- [40] *Rockrope* [online]. (13) [cit. 2019-04-16]. Dostupné z: http://rsc.escalade.free.fr/IMG/pdf/rockrope13_2.pdf

Filmové zdroje

- Il Cervino* [dokumentární film]. Režie Vinicio Stefanello. 2015
- Opéra vertical* [dokumentární film]. Režie Jean-Paul JANSENN. Francie, 1982.
- L'appel des cimes* [dokumentární film]. Režie Alain POL. Francie, 1946
- The master of moves [dokumentární film]. Režie Greg HACKETT, Black Diamond TV. Francie, 2016
- We are petzl, acces the inaccessible* [dokumentární film]. Petzl professional, 2016.
- Sandstone* [dokumentární film]. Režie Petr Kašpar. Česká republika, 2012.
- Silence* [dokumentární film]. Režie Bernardo GIMÉNEZ. 2018

Zdroje obrázků a příloh

- [O1] Klasifikace obtížnosti. In: *Horolezecká metodika* [online]. [cit. 2019-04-16]. Dostupné z: <http://horolezeckametodika.cz/ucebnice/horolezectvi-a-sport/klasifikace-obtiznosti>
- [O2] MALFER, Giulio. In: *Alpinist* [online]. 2004 [cit. 2019-04-04]. Dostupné z: <http://www.alpinist.com/doc/ALP07/faces-destivelle>
- [O3] FOTOTONINA. In: *Planetmountain* [online]. 2012, 1986 [cit. 2019-04-04]. Dostupné z: <https://www.planetmountain.com/en/photos/adieu-patrick-edlinger/14935?s=4>
- [O4] VOLA, Eric. GEORGES LIVANOS AFTER A TOUGH WET BIVOUAC. In: *Summitpost* [online]. 2012 [cit. 2019-04-06]. Dostupné z: <https://www.summitpost.org/img-01-georges-livanos-after-a-tough-wet-bivouac/773891>
- [O5] In: *Bibliothèque municipale de Lyon* [online]. Bibliothèque municipale de Lyon [cit. 2019-04-06]. Dostupné z: [https://numelyo.bm-lyon.fr/BML:BML_01ICO001015a97d4fd13a46?&collection_pid=BML:BML_01ICO00101&luckyStrike=1&query\[\]=isubjectperson:%22Allain,%20Pierre,%201904-2000%22&hitPageSize=1&hitTotal=19&hitStart=7](https://numelyo.bm-lyon.fr/BML:BML_01ICO001015a97d4fd13a46?&collection_pid=BML:BML_01ICO00101&luckyStrike=1&query[]=isubjectperson:%22Allain,%20Pierre,%201904-2000%22&hitPageSize=1&hitTotal=19&hitStart=7)
- [O6] D'HAENEN, Marc. In: *Wikipedia* [online]. 2012 [cit. 2019-04-06]. Dostupné z: https://cs.wikipedia.org/wiki/Soubor:Isabelle_escalade_Callanques.jpg
- [O7] Ensemble, tout devient plus facile. In: *FFME* [online]. [cit. 2019-04-16]. Dostupné z: http://ffme-imag.fr/dossier_5/stephanie-bodet--arnaud-petit
- [P1] Foto archiv autora
- [P2] ROUX, Michel. In: *Wikipedia* [online]. 2004 [cit. 2019-04-06]. Dostupné z: <https://fr.wikipedia.org/wiki/Calanque#/media/File:Calanques.jpg>
- [P3] GUIDOBL. In: *Wikipedia* [online]. 2005 [cit. 2019-04-06]. Dostupné z: https://cs.wikipedia.org/wiki/Fontainebleau#/media/File:Elephant_FB.jpg

- [P4] Les sites des blocs de fontainebleau et des environs. In: *Camp to camp* [online]. [cit. 2019-04-06]. Dostupné z: <https://www.camptocamp.org/waypoints/102343/fr/fontainebleau-bleau-sites-d-escalade>
- [P5] ZUBEC, Mikuláš. Voie Petit. In: *Tendon* [online]. [cit. 2019-04-06]. Dostupné z: <http://www.mytendon.cz/chamonix-kemp-mladych-ceskych-alpinistu>
- [P6] Foto archiv Ondřej Petrů
- [P7] FFME. In: *Fédération française de la montagne et d'escalade* [online]. 2015 [cit. 2019-04-04]. Dostupné z: <https://www.ffme.fr/escalade/article/nidification-des-vautours-fauves-et-du-faucon-pelerin-dans-les-gorges-du-verdon.html>

Seznam obrázků

Obrázek 1: klasifikační tabulka	11
Obrázek 2: Catherine Destivelle	26
Obrázek 3: Patrick Edlinger.....	28
Obrázek 4: Georges Livanos.....	29
Obrázek 5: Pierre Allain	31
Obrázek 6: Isabelle Patissier	33
Obrázek 7: Arnaud Petit.....	33

Seznam příloh

Příloha 1: Časová osa	48
Příloha 2: Les Calanques	49
Příloha 3: Fontainebleau.....	50
Příloha 4: mapa Fontainebleau.....	50
Příloha 5: Chamonix.....	51
Příloha 6: Ceuse	51
Příloha 7: Verdon	51